

ZAZANA

ZAZA DİLİ, KÜLTÜRÜ VE TARİHİ DERGİSİ / PÊSEROKÊ ZON U KULTUR U TARİXÊ ZAZAYAN

↻ Şeyh Said'in Tüm Resimleri

↻ Zaza Davasına Adanmış Bir Hayat "Ebubekir Pamukçu"

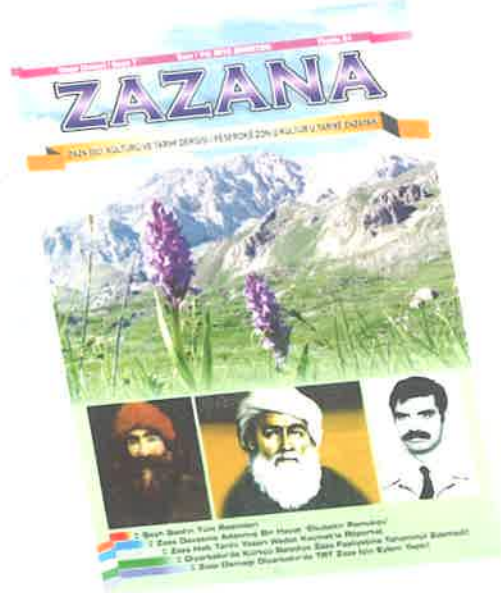
↻ Zaza Halk Tarihi Yazarı Wedat Kaymak'la Röportaj

↻ Diyarbakır'da Kürtçü Belediye Zaza Faaliyetine Tahammül Edemedi!

↻ Zaza Derneği Diyarbakır'da TRT Zaza İçin Eylem Yaptı!

- **İmtiyaz Sahibi ve Yazı İşleri Müdürü**
Abdulkadir BÜYÜKSAYAR
- **Genel Yayın Seçici Kurulu**
Abdulkadir BÜYÜKSAYAR
Mahmut PAMUKÇU
Mehmet Ali CANDAN
Ali KAYA
- **Genel Koordinatör**
Fahri PAMUKÇU
- **Diyarbakır Sorumlusu**
Faysal GÖL

“Köşe yazarları yazılarından kendileri sorumludur”

İLETİŞİM

0 555 210 00 00

E-MAIL: zazanadergisi@hotmail.com

BANKA HESAP NUMARALARI:

FINANSBANK İBAN NO.

TR160011100000000003114308

GARANTI BANKASI-İBAN NO.

TR870006200045600006681921

ZİRAAT BANKASI-İBAN NO.

TR490001001150335292185001

PTT POSTA HESAP NO.

09757787

facebook

SAYFAMIZ ONLINE HİZMETİNİZDE.

BİZE 7/24 SAAT AŞAĞIDAKİ LİNKTE ULAŞABİLİRSİNİZ.

<https://www.facebook.com/ZazanaDergisi>

SPONSOR:

ZAZANA

İLETİŞİM

CEP AKSESUAR

DÜNYASI

2 *HDP'li Belediyeden Zazalara Tahammülsüzlük*

3 *Ulusal Zaza Kongresi Düzenlendi*

4 *Wedat Kaymak'la Röportaj*

5 *25 Asırluk Tarihi Miras*

8 *Tiyê Niyeni*

9 *Zazaki Aqidey İman*

10 *Dapir u Liy*

11 *Zaza Davasına Adanmış Bir Hayat*

12 *Faysal Göl ile Özel Röportaj*

13 *Mast Kenê Xo Tuniki*

14 *Paşê Quiêyu*

15 *Zazacaya En Yakın Dili Konuşan Halklardan Talişlerin
Yoğun Olarak Yaşadıkları Lenkeran Şehri*

16 *Zazalar Anayasal Güvençe İstedi*

17 *Tarafsız Bilim Zaza Halkının Yanında*

18 *Zazakide Master*

20 *Efsaney Fir'ewni*

21 *Heskerdena To Mı*

22 *TRT Zaza Eylemiyle Zazaca Tv Kanalı İstedik*

23 *Şeyh Said'in Resimleri*

24 *Zazacayı Anlamak*

25 *Atasözlerimiz*

26 *Waxt Ra Jew Waxt*

27 *Ez Seni Bêro*

28 *Yanlış Başlayan Önermeden Doğrulara Ulaşamaz*

30 *Kamey Zazayan u Tewrifati Şovenistan*

HDP'Lİ BELEDİYE'DEN ZAZALARA TAHAMMÜLSÜZLÜK!

Zaza Derneği ve Zazana Dergisi üyeleri, Diyarbakır merkez Yenişehir ilçesi Ekinciler caddesinde Zaza dili ve kültürünü tanıtmaya amacıyla açtıkları stant HDP'li Yenişehir belediye zabıtalardan engellendi. Zaza Derneği yöneticileri ve çevredeki vatandaşlar da zabıtalara tepki gösterdi. Aynı caddede onlarca seyyar işportacılar hiçbir müdahale edilmezken, sadece Zaza dili ve kültürü için açılan stand müdahale edildiği görüldü. Zaza derneği yöneticileri yaptıkları açıklamada; Kürt siyasetinin Zazalara ve dillerine tahammül etmediklerini ve bu yaşanan olayın da bunun bir göstergesi olduğunu ifade ederek, yıllardır TC'nin Türkçe dışındaki dillere ve kültürlerine karşı uyguladıkları baskı ve yasakların aynısını şu anda güçlenmiş durumdaki Kürt siyasetinin Zazalara karşı uyguladıklarını belirttiler.

- HAYDAR ŞAHİN'İN KONUSUYLA İLGİLİ YAZIĞI YAZI -

BİZE BASKI, BİZE ZÜLÜM, BİZİ ASİMİLE, BİZİ YOK EDİYORLAR DİYEN KÜRT SİYASET HAREKETLERİ VE ÖNEMLİ SAYIDA KÜRT AYDINLARI SESSİZ KALMAMALIDIR.

Kürt aydınları, siyasetçileri; 28.12.2014 pazar günü D.Bakır ofis Ekinciler Caddesi'nde Zazana dergisi standını açan Zaza gençlerine karşı belediye zabıtalарının yaptığı tahmülsüzlüğe karşı iki satır yazıyla destek verebilirlerdi ve halen verebilirler.

Burdaki zabıtanın tutumunun değişmesi içinde başta kamuoyu ve belediye başkanlarına görev düşüyor.

Haberin Kaynağı: "<http://www.amedhaber.com.tr/tag/lc-Gundem/100000482-HDP%E2%80%99li-Belediye%E2%80%99den-Zaza-faaliyetlerine-tahammulsuzluk.html>"

Zalimin zopasını yiyen zalimine benzememesi insanlığımız için, halklarımız için çok önemlidir ve çok değerli bir varlıktır. Bundan dolayı Zazalar kendi varlığına sahip çıkması; Kürtler içinde çok önemli bir adımdır. Zazalar Türkleşirse, Zazalar yok olur ve Zazalar için ölümdür ama Zazaları yok eden devletin kimliğinde Zazalar kaybolursa bu Kürtlerinde alahinedir.

Kürtler Zaza varlığını, dilini ve çalışmalarını desteklemelidir ve desteklerse iki irani halk ancak bu şekilde sömürgecilere karşı birlikte duruş sergileyebilir. Bunun önemini bilmek lazım ve desteklemek lazım.

Zazaları Kürtleştirmeye çalışmak veya Kürt saymak, Zaza çalışmalarını, örgütlemesini engellemeye çalışmak ve Zazaları yok sayarak, Zaza ve Kürt halkına faydası olmaz. Sadece Türk devleti bundan faydalanır.

Buradan Zaza gençlerine sesleniyorum, çoğalın her yerde satdınız açın ve hakaret ve zorbalığa girmeden, pravakasyona gelmeden mücadelenizi yükseltin, daha kalabalık şekilde meydanlara çıkın.

Size çağırımdır yolunuza devam edin, mücadeleyi legal şekilde yürütün ve provakasyona gelmeden çalışın.

Halklara taraf olan demokrat hareketler, partiler, siyasiler ve aydınlar Zaza halkının çığığına destek olmalıdır.

Bu nedenle 2015 Zaza ve Kürt halkı için iyi bir başlangıç olmasını diliyorum.

Haydar Şahin

İLK DEFA DİYARBAKIR İLİNDE

ULUSAL ZAZA KONGRESİ DÜZENLENDİ

Zaza halkı, Diyarbakır'da ilk defa bir ulus bilinciyle yurtiçinden ve yurtdışından farklı Zaza bölgelerinden bir araya gelen aydınlarıyla ulusal Zaza dil, kültür bilinci toplantısının ilkini gerçekleştirmiştir.

Toplantıda alınan kararlar:

1- Zazaca'nın başka herhangi bir dilin içine yerleştirilmesi ve lehçe sayılması asla kabul edilemez.

2- Zazana Dergisi ve Vengé Welaté Zazayan gazetelerinin daha koordineli olarak tüm Zaza'ları kapsayacak şekilde yayınlarını sürdürmeleri,

3- Siyasette var olmanın önemi vurgulandı. Bunun için de öncelikle gerekli zeminin oluşturulmasının her yerde derneklerin kurulmasıyla mümkün olacağına,

4- Öncelikle Diyarbakır il merkezinde Zaza ulusal dil ve kültür bilincini yansıtacak bir derneğin kurulması için zeminin hazırlanmasına ve çalışmaların bu yönde sürdürülmesine tüm katılımcıların fikir birliğiyle karar verilmiştir.

Zaza Ulusal Konseyi

MUHABİRİMİZ ALİ MEYMANDAR'IN ZAZA HALK TARİHİ KİTABININ YAZARI

WEDAT KAYMAK'LA YAPTIĞI RÖPORTAJ

SORU: Sayın Wedat Kaymak, kendinizi kısaca tanıtır mısınız ?

Wedat KAYMAK: Aslım Zaza olup, Diyarbakır'ın Piran (Dicle) ilçesine bağlı Qelbin köyünde, 26 Eylül 1960 yılında, dünyaya gelmişim.

İlk Orta, Bağlar Orta okulunda okudum (1972-1975) O zamanlar, bu okul gerçekten bağların ortasında bulunuyordu. Koşu meydanı hemen yanı başında. Seyrantepe garajları, Urfa Yolu, Peyas, Demir Yolu'na kadar olan alanlar hep tarla idi.

Lise'yi, Diyarbakır Lisesi'nde okudum (1975/1978). Devrimcilik dönemin en hızlı yılları idi. Hatırlıyorum, ilk lise boykotunu başlattığımızda (Kasım 1975), lise bahçesinde ateş yakarak, hep devrimci marşlarını okuyorduk. Sesimiz şehir içine kadar giderdi. "Her ne peş, her ne peş dewru dewra meye, welat çaw lı rê bende warê meye" marşını söylendiğimizde, tüylerimiz diken diken oluyordu.

Sonra, geldi çattı kör olası askeri darbe. Tüm hayallerimizi alt üst etti. Bizi sevdiklerimizden, memleketimizden, dostlarımızdan ve özellikle uğruna ölümlere gidip geldiğimiz kavgamızdan alıkoydu.

12 Eylül 1980 askeri darbesinden sonra, ülke çapında, kendi çapımda bir takım siyasi faaliyetlerde bulunduğum hareketin, önde gelen kadroları ya yakalandı ya da ülke dışına gitmelerinden dolayı, benim gibi militanlar, kendilerini birden ön saflara buldular. Ben de o zamanlar Bağlar semti komitesinin bir ferdi idim. Yapılacak birçok şeyin olmasına karşın, var olan baskılar karşısında bizler hiçtik ve yapabileceğimiz öyle ahım şahım bir şey de yoktu. Ama buna rağmen, cuntacılar, siyasi hareketlerden etkilenenlerin sonunu getirtmek için, birbirleriyle yarış halinde olmalarından dolayı, benim gibilerinin isimleri de onların kara listesine girmişti.

Zaman çok zor ve çetin idi. Bir bildiri veya duvara bir slogan yazmadan onlarca yıl içerde yatılabilinir dönemi idi. Sabah evden çıktığımızda, evdekilerle helallaşarak çıkıyorduk, çünkü akşam eve geri döneceğimiz kesin değildi.

Yani, 12 Eylül 1980 sonrasında, istemeyerek sürgün yolunu tuttum. Fransa'nın Paris şehrine gidip yerleştim. Hayatın tüm zorluklarına karşın, kendimi öğrenime adanım. Bir yıllık dil öğreniminden sonra, Üniversiteye başladım (Paris, Nanterre Üniversitesi) ve on yıllık dünya Tarihi fakültesi sonunda, profesör ünvanı ile öğrenimimi tamamladım (1983-1994).

Üniversite döneminde, boş ders olarak üç yıl gibi bir sinema öğrenimini de yaptım. Futboldan geldiğimden dolayı, bu branşta da boş durmadım. Ciddi bir sakatlıktan sonra, 1989'dan itibaren futbol Antrenörü olmak için birçok kursa gittim ve şu an Türkiye'de Süper ligde takım (Yani Fenerbahçe, Galatasaray ve benzeri takımları)

çalıştırabilecek seviyedeyim.

İlk olarak, Paris'te bir Kürt futbol takımını kurdum (1983). Rahmetli Yılmaz Güney'in bu takımın ilerlemesinde büyük maddi payı oldu. Bu takım 1987 yılında, Paris kupasını kazandı ve gazetelerde manşet oldu.

Sinema ile de uğraştım. İlk kürt filmi ben gerçekleştirmişim dersin yalan değil. Tarih 1989. Bakın kim Kürtler adına o tarihe kadar film yapmış. Üniversitede üç yıl gibi bir dönem sinema okumuştum ve diyordum ki, Kürtleri tanıtmada en büyük araç sinemadır ve nitekim 1990'da sürgünde "Kürt Sinemacılar Derneğini" kurdum. O zamanlar Bir çok Kürt Sinemaya karşı idi. Böyle davranmaları normal idi çünkü onlar nerde, sinema nerde?

Qelbin, Zazaca
Nerde vatanım?
Diyarbakır ceza evi,
Bu günkü dostlar,
Halabja

Gibi filmlerin yanında, Kürtlerle ilgili bir kaç dökümanterler gerçekleştirdim. Tüm bu çalışmalarımı 1989 ile 1992 yılları arası gerçekleştirmiştim. O tarihten itibaren, Paris'te evsiz, işsiz ve kadınsız bazı kişiler PKK'ye bünyesinde, "Kürt Halkı adına mücadele veriyoruz" adı altında bir çok yurtsever ve demokrate zor kullanmaları sonucu, benim de çalışmalarım durduruldu. Bu insanlar gelip bana, "Kürtlerle ilgili hiç bir şey yapmayacaksınız" dediler. Tıpkı 1980'lerde Türkiye'deki hükümetlerin Kürtlere "herhangi bir siyasi ve kültürel çalışma yapmayacaksınız" dedikleri gibi... Ama bu kez Kürtler adına sözde kavga verenler, gerçek Kürt yurtsever ve demokratlarının çalışmalarını yasaklıyorlardı.

Bu kez yazmaya başladım. Bu eserlerin bir kısmı roman ve dil üzerine yazılırken diğer bir kısmı da tarih üzerine yazılmıştır.

Welîyê Hedîkî, Zazaca, İstanbul 2012, Arya yayıncılık

Kayıp olan umut, Türkçe, İstanbul 2012, Arya yayıncılık

Öyle yakın uzaktaki hatıralarım, Türkçe, İstanbul 2013, Arya yayıncılık

Kürtlerin Tarihi, çıkışlarından 2000 yılına kadar, Fransızca, 2007

Kürtlerin Tarihi, çıkışlarından 1940'a kadar, Fransızca, 1995

Türkiye'de Kürdistan ulusal kurtuluş mücadelesi, Türkçe, 1991. Paris

Ulusal arası ilişkilerde Kürt sorunu, Fransızca, Tanınmış 93 Kürdün hayatı, Fransızca, 1989

Zaza Halk Tarihi, Türkçe, İstanbul, Arya Yayıncılık 2014

İtalya'da öldüm, roman, Fransızca,

Istanekî Zazakî (Zazaca hikayeler) Zazaca, Hiddekel yayınevi, Stockholm, İsveç 1994

Zaza Elfabeti 1995, Paris

SORU: Zaza Halk Tarihi adlı kitabınızı yazarken karşılaştığınız zorluklar ve aldığınız tepkiler oldumu ?

Wedat Kaymak: Tarihin yazımı, bilindiği gibi, yaşanmış gerçeklere dayanan bir yazıdır. Bir roman yazılışına benzemez. Bazı romanları, odanda oturup, pence-renden dışarıya bakarak yazabilecek durumdasın, ama bir tarihin yazılışı tamamıyla farklı. Hele hele bizim gibi bir halkın Tarihi gibi bir eser yazımı daha çok zorlukları ve olumsuzlukları bereberinde getirmektedir. Asıl zorluklar, tabiki kaynak ve delil teşkil etmektedir. Hele hele tarihi hiç yazılmamış bir halkı Tarih sahnesindeki yerini belirtmek, delilsiz ve kaynaksız çok zor bir iştir. Ama alabildiğine delil ve kaynak yoktur diye böylesi çalışmalar tarihçiyi fazla yıldırılmaz. Kaynak ve delil bulmak, zaten tarihçi kişinin görevidir. Evet bu dezavantajlarla yola çıkıp, Üç yıllık bir çalışma sonucu, şu an piyasaya sürülen ZAZA KALK TARİHİNİ yazabildim.

Bu kitabın yazılmasında herhangi bir baskıya maruz kalmadım, kalmış olsaydım, tersine beni daha azmi ve hevesli bir şekilde çalışmama teşvik ederdi.

SORU:– Bugüne kadar yazılmış inkarcı tarih tezlerinin Zaza halkı üzerinde ne gibi etkileri olmuştur ?

Wedat Kaymak: En büyük inkarcılık, söz konusu şeyi hiç zikr etmemektir. Dolayısıyla günümüze dek Zazalar hakkında başlı başına tarih tezleri yazılmamış ve yazılmaları bile bir ilerleme olarak görülmeli. Günümüze kadar söylenen ve hep tekrarlanan şey, Zaza halkının konuştuğu DIMİLİ dili kürtçenin bir lehçesi olarak lanse edilmesi ve Zaza kökenli bazı Kürt aydınlarının bu olaya ön ayak olmaları, Zaza halkı üzerinde çok olumsuz bir etki oluşturmuş. Bu kişiler ki, kendilerini aydın olarak lanse etmeleri ve başkaları onları kendi emelleri doğrultusunda kullanmaları için, hep meşrulaştırılmaları Zaza halkının bir çok evladını kendi kişiliklerinin bilincine varmalarını bir hayli etkilemiş ve halen de etkilemektedir.

Yani inkarcı tezler Zaza halkının ulusal bilinçlenmesi açısından büyük bir olumsuz etki oluşturmaktadır. Bu durumu aşabilmek Zaza yurtsever büyük sermayelerinin gelişen Zaza bilinçlenmesine bazı konularda öncülük etmesiyle olabilir.

SORU: Zazalar, yaşadıkları coğrafyada üçüncü büyük nüfusa sahipler, fakat henüz siyasi, kurumsal vb. Bir çok alanda beklenen ölçüde yoklar... bu yokluğun nedeni nedir sizce ?

Wedat Kaymak: Evet doğru, Zazalar coğrafi yerleşimlerinde büyük bir nüfus teşkil etmektedirler, ama bir çok alanlarda yoktur. Nedeni; Ulusal bilincin yeterince gelişmemesindedir. Bu

gelişmemişliğin en büyük nedeni Kürt meselesidir. İki Halkın insanları asırlarca iç içe yaşamış ve bu gün bir birinden farklı olduklarının farkına varmaları elbette ki öyle kolay bir şey değil. Bir de Türk-Kürt sorunu bu durumu daha da zorlaştırmaktadır. Ama zamanla bu sorun bence aşılır. Çünkü Zazalar, etkili olabilmeleri için kendi kurumlarını yaratmalıdır. Örneğin bir siyasi partinin oluşumu, Radyo, TV ve Sinema'nın kurulması. Bu dört şey, bir halkın bilinçlenmesinde büyük bir rol oynamaktadır. Diğer yaprak yayınları önemli, ama günümüzde artık fazla ilgi görmemektedirler. İmkanlar, enerjiler, azim ve istekler bu dört dal üzerinde yoğunlaştırılmalıdır.

SORU: Tarihini bilmeyenin geleceğe dair öngörüsü yetersiz olur, sözünden yola çıkarak, siz bir tarihçi olarak Zazaları, tarihin süzgecinden geçirdikten sonra, Zazaların gelecekteki konumları konusunda herhangi bir öngörünüz oluştumu ?

Wedat Kaymak: Bundan yirmi yıl öncesine nazaran, elbette ki Zaza halkı bilinci büyük bir yol kaydetmiş durumda. Yeterli mi, denilecek ! Elbette ki yeterli değil. Daha güçlü olabilmenin yolu, ulusal bilinçlenmeyle olur ve umarım ki Zaza Halkı bu konuda gerekenleri, yavaşta olsa ama emin adımlarla, yapmaktadır.

Olayların hızlandırılması Zaza aydınlarına bağlı bir durumdur. Gerçekten bir Zaza Halk bilinçlenmesi derdindeyse, bazı şeylerden taviz vermekle birlikte, bazı fedakarlıklarda da bulunulmalıdır. Sürekli din ve mezhep ön plana çıkarılmamalı. Yani kendisine Zaza halkının bir unsuruyum diyen her kişi kendisine ilkin şu soruları sormalı :

1- Bu aşamada, benim için önemli olan din mi yoksa ulusal bilinçlenme mi ?

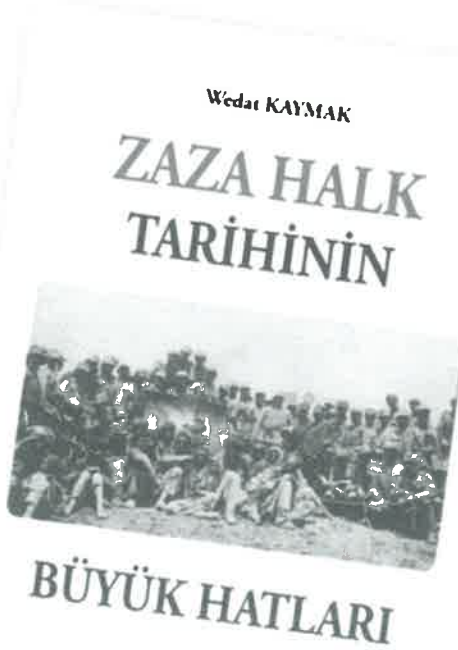
2- Bölgecilik mi, bütünsellik mi ?

3- Şurası burası başkenttir mi, yoksa Zazaları kurumsallaştırmaya götüren çabalar mı ?

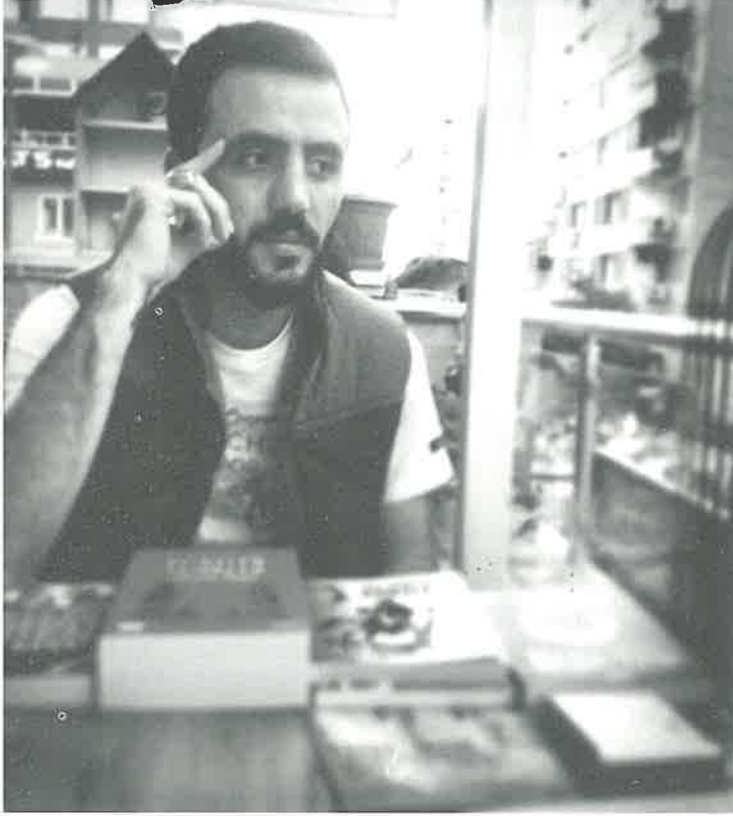
Bu soruların cevabının Zaza halkının bilinçlenmesi uğruna olumlu şekilde verildiği an, Zaza halkının bütünlüğünü hiç kimse engellemeyebilir ve kısa zamanda, Zaza Halkı, hak ettiği tarih sahnesindeki yerini alacaktır. Yeter ki bireysel çıkarlar bir tarafa atılsın.

SORU: Sayın kaymak bizi kırmayarak, değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederiz.

Wedat Kaymak:..bu güzel söyleşi için asıl ben teşekkür ederim, çalışmalarınızda başarılar..

DARAHENİ (GENÇ) DEN ZAZANA'YA UZANAN 25 ASIRLIK TARİHİ MİRAS

Tarihi, M.Ö. 530'lu yıllara kadar dayanan Genç İlçesi'nin en eski adı, Pers Kralı I. Darius (Dara) 'un Behistun Yazıtları'nda geçen Zazana'dır. Zazana adı; Behistun Yazıtları'nda, Fırat-Dicle arasında kalan ve akarsu kenarında kurulan (bugünkü adıyla Murat Nehri) şehir olarak geçmiştir.

Bu tarihlerden itibaren önemli bir ekonomi merkezi haline gelen Zazana (Daraheni), iklim, coğrafi ve ticaret yollarının geçiş güzergâhı olması nedeniyle Pers Kralları'nın ilgisini çekmiştir. M.Ö. 530'lardan M.Ö. 340'lı yıllara kadar Zaza Halkı'nın yaşadığı bu bölge (-ki bu tarihten günümüze kadar Zazalar için yaşam alanı olmuş), Zazana adıyla kalmış ancak M.Ö. 340'larda Pers Kralı III.Darius (Dara) tarafından kızı için Kral Kızı Kalesi inşa edildikten sonraki dönemlerde, Kralın kendisi uzunca bir dönem bu kalede (şehir) yaşamış ve şehir Kralın adını, yani, Dara-Heni ismini almıştır. Günümüzde Dara -Heni'nin anlamını, Çeşme(Heni) Ağacı(Dara) olarak nitelendiren tarihçiler, büyük bir yanlışlığın içerisinde. Pers Kralları'nın yazıtlarında mevcut bulunan Zazana ve Zazaca terimler bizlere gösteriyor ki; Daraheni, ismini Pers Kralı 'Dara' ve bölgede var olan doğal kaynak sularının yoğunluğu nedeniyle heni (çeşme) 'den almıştır.

Yukarı da bahsi geçen yazıtlar, Zazalar ve Zazaca'nın milattan önceki yıllara dayandığının bir göstergesidir. Bu gibi yazıtlar ve tarihi kaynaklar, son yıllarda çığ gibi büyüyen Zaza Dil ve Kültür Mücadelesi'ne ışık tutmakta ve Halkımızın kendi kaderini tayin etme girişimlerinin en önemli unsuru haline gelmektedir.

"Ölüm dörtlüğünde hapsedilsek bile, bir fecr vaktinde diriliş umuduyla yaşayacağız."

Peki, varlığını tarihi kaynaklara, yani, milattan öncesinde ortaya çıkan yazıtlara kadar dayandıran atalarımız, neden 23 asır boyunca günümüze hiçbir kültürel miras bırakamamıştır?

Evet, ne yazık ki bugün itibari ile baktığımızda son 23 asır boyunca Zaza Halkı ve Zazaca ile ilgili pek fazla kültürel kaynak bulunmamaktadır. Durumun bu şekilde sonuçlanmasının en önemli nedeni, Makedonya Kralı Büyük İskender'dir. Büyük İskender, Doğu seferi sırasında Erzin yakınlarında Pers Kralı III. Darius (Dara)'u mağlup ederek, doğuya, yani Zazana Toprakları'na büyük ölçekte seferler düzenlemiştir. Bu seferler sırasında bölge istilâ edilerek, Zazana Toprakları'ndaki bütün şehirler ateşe verilmiş ve kütüphaneler yakılmıştır. Şehirlerdeki kütüphanelerin yakılması, yüzyıllarca süre gelen Zazaca eserlerin tahrip olmasına ve Zaza Kültürü'nün günümüze kadar gelmesine engel olmuştur. Zazana Toprakları'nın merkezi ve III. Darius'un yaşadığı şehir olan Daraheni (Zazana) 'nin istilâ edilmesi sonucunda kültürel zenginlikler yok olmuş ve bu yok oluş, 23 asır boyunca geçen kültür kıtlığının en önemli nedeni olmuştur. Tabii ki bu yok oluşun tek nedenini Büyük İskender ve askerlerine bağlayamayız. Tarıma elverişli topraklarımız her dönem büyük İmparatorlukların gözde sömürü alanı olmuştur. Moğollar, Hititler, Selçuklular, Osmanlılar vb. daha birçok İmparatorluğun istilâları görülmektedir.

Büyük İskender, III. Darius'un şehri olan Daraheni (Zazana)'yi yaktıktan sonra Mezopotamya Bölgesi'ne yönelmiş ve bu sefer sırasında günümüz adıyla Genç (Daraheni)- Diyarbakır arasında kalan Birkleyn Mağarası'nda askerlerini konuşturarak, bir müddet zorunlu olarak bu bölgede kalmıştır.

Asırlar boyu bölgenin merkezi olan Genç İlçemizin tarihi geçmişinin milattan önceye dayanması, akâbinde 1071 Malazgirt ve 1514 Çaldıran Savaşı sonrasında Selçuklu Türkleri ve Osmanlı İmparatorluğu'nun gözde şehirlerinden (istilâlardan sonra iskân politikasıyla Türkleştirme çalışmaları sonucu) olması, bu kanıyı doğrulamaktadır.

- Bölgenin önemli merkezlerinden olan Genç, nasıl oldu da Cumhuriyet tarihinde bu özelliğini kaybetti?

Yüzyıllarca bölgenin önemli merkezlerinden olan Genç, Cumhuriyet tarihinin ilk yıllarında sancakların il haline dönüştürülmesi sonucu Elazığ iline bağlanmıştır. 1925 Şeyh Sait İsyanı'nda aktif rol üstlenen şehrimizin, bu tarihlerde isyanın en şiddetli geçtiği şehir olması vesilesiyle 1936 yılında il olma özelliğini Çapakçur'a kaptırarak, adeta siyasi erkin kurbanı olarak cezalandırılmıştır.

"Ölmek için sıraya dizilip, koşar adım namlu önlere atılan bir topluluğa rastlarsanız eğer, bilin ki; o topluluğun davası Hakk'tandır...!"

"Bir Halkın dili, o Halkın namusu olduğu gibi kültürü de yaşam kaynağıdır."

Kendi kültüründen yoksun bir Halkın yok olmaması içten bile değildir. Bugün kendi dil ve kültür mirasımızı bırakıp, farklı etnik yapıların dil ve kültürlerini sahiplenmemiz, Zaza Halkı'nın yok olacağına bir göstergesidir.

Ey şanlı tarihe sahip yiğit soydaşlarım !

"Gelin bir olalım, birlik içinde dirlik kalalım."

Sevgili Soydaşlarım ve Can Yoldaşlarım;

1925 ve 1937 yıllarında, zalim rejimlere karşı, atalarımız tarafından onurlu direnişlerin ve dirilişlerin simgesi haline gelmiş bir Halkın neferleriyiz. Günümüz koşullarında benlik mücadelesi veren Halkların, silahlı bir mücadele ile Halkların kendi kaderlerini tayin etme hakkı ilkesini kullanarak, Uluslar arası sistemden aldıkları yardımlar doğrultusunda öz benlikleri(Dil ve Kültür) ve kimlik mücadelelerini kazanmaktadırlar. Bu mücadelenin neferleri olan bizler, Zaza Halk Mücadelesi'ni silahlı bir dirilişin örneği olarak, Anadolu Toprakları'nda yaşayan hiçbir etnik yapıyı ötekileştirmeden, Halkların Kardeşliği İlkesi'ne bağlı kalarak sürdürmeliyiz. Var olan bu diriliş mücadelesi, gelecek nesillerimize kendi öz benlik mirasımızı bırakma gayretidir ve bu gayretimiz, onurlu mücadelemiz zafere ulaşınca kadar sürecektir.

Geçmiş dönemlerde de belirttiğim 7 maddelik yol haritasına bazı eklemeler yaparak, siz değerli soydaşlarıma sunuyorum;

-1: Zazana Bölgesinde yaşayan tüm soydaşların birlikte hareket edip, varolan zulme ve asimilasyon çalışmalarına karşı Anayasal Eylem Halklarını kullanarak pratiğe geçmeleri (silahlı eylem hakkı).

-2: Zazana Bölge Halkı'nın kendi öz kimlik, dil ve kültür mücadelesi çerçevesinde Anayasal bir Hak olan Siyasi etkinliğe girerek Zaza Halk Partisi (ZHP) adı altında örgütlenmeleri

-3: Yine aynı şekilde Anayasal bir hak olan dernekleşme süreci içerisinde, Zazana Bölgesi'ni temsilen kurulan dernek ve bu gibi aktif faaliyet gösteren örgütlere maddi ve manevi katılım göstermeleri (Zazana-Der, Zazadil-Der, Zaza-Der) ve bu yapılar çatısı altında geleneksel olarak gerçekleşen toplumsal hareketliliklere katılım süreci

-4: Zazana Bölgesi'ndeki mevcut tüm illerimizin kendi

aralarındaki ekonomik, kültürel ve siyasi ilişkilerini güçlendirmeleri ve I.Darius zamanındaki Behistun Yazıtları'nda adı geçen -ki III. Darius (Dara) tarafından kızı için yaptırılan ve Dara'nın yaşadığı Kral Kızı Kalesi'nin bulunduğu Genç (Daraheni - Zazana) şehrine ilgi ve alakanın çoğunlaştırılması

-5: Zazana Bölgesi'ndeki tüm illerde, gelecek nesillerimiz adına Zaza Dil ve Kültür Eğitimi verebilecek özel okulların açılması

-6: Zazana Bölgesi'nden ekonomik ve siyasi sebeplerle yurt dışında yaşamak zorunda bırakılan soydaşlarımızla ilişki kurulması ve dünya kamuoyunun bu zulme ve asimilasyon çalışmalarına karşı bilinçlendirilmesi

-7: Zazana Bölgesi'nde yaşayan soydaşlarımızın kişi, hak ve özgürlükleri için Anayasal tüm güvencelerin kullanılması ve bu güvenceleri elde etmek için verilecek mücadele gereği Hukuk Büroları'nın açılması öncelikli görevlerimizdir.

Zaza Halk Mücadelesi'nin en önemli sorunlarından biri de kaynak teminidir. Bugün var olan ekonomik sorunlara geniş bir perspektiften baktığımızda davamızın samimiyetini göstermektedir çünkü ekonomik sıkıntılar içinde kaynak temini yapamayan Halkların diriliş mücadelesi, farklı yapılardan (dış mihrak) bağımsız, onurlu bir dirilişin benlik mücadelesidir.

Zaza Dil ve Kültürü için bilimsel uğraş vermek, maddi açıdan gelecek temin etmek değil, manevi bilinci sağlayarak gelecek nesilleri uyandırmaktır...!

Zaza Halkı'nın onurlu mücadelesi için canlarını ortaya koyan Şeyh Said, Seyyid Rıza ve Ebubekir Pamukçu'yu rahmetle anıyor -ki kalanların göstermiş olduğu mücadele azmini de yürekten kutluyorum...

Nuştoğ: Mesut KOVALAR

INO ZON SE BENO?

Zazaki, ma ré sey şité maya mawo. Merdimé ke zoné ma sero reciféni, hema ke péro 'eyni sey yewbini ew Zazaki ra sadıqi. Zazayo miyande ay merdimé ke siyaset ra duriyi, yé zi péro inawayi. Ino zon béwayir niyo. Zaf Zazayé ma xobxo Zazayey ra hesreti, Zazaki ra hesreti. Zafi zi tenyayi. Voni qey yé tenya semedé Zazayo ino fikirdi. Ma yewbını biresi, ma yewbını biyaré péser ew roc ra roc véşi bibi ke, ay waxt ma qewetın beni. Herguyew heskerdoğ u xebatkaré Zazay yew ca de yewbin ra ciya xebat oncina weşo hema

hetona ma yewbin ra néri yew ca, ma yew ca néreseni. Ini weş bizoni. Voni ke; yew dest çınayé esto, dı dest vengé yé esto. Ina qala veréni 'eyni sek semedé ma vajyaya. Ma fek şari ra veradi x ora bewni. En çiyu muhim ma desto. Ma bıwazé, mah eme çi şeni bıyaré meydon. Gerek ma goş nédi çewi. Xelisyayışe ini zoni ha ma Zazayo desto. Ma bıwazi Zazaki aver şono. Ma néwazi him zon vini beno, him zi Zazayey vini bena şona. Béri ma péro Zazaki ré, Zazayey ré wayir veji.

Nuştoğ : Rezzan Zazana

TİYÊ NİYENİ

Ez to ra véşi hes kena
Tiyé qadrémın qe nézana
Şew bı roc ez to ré vana
To ra hes kena tiyé nézana

Ez bı to tewai niyo
Mı ré vanı to ré se biyo
Nişeno vacı eyra duriyo
Hemme çiyémı bı to ra şiyoy

Ez nézana ez sekori
Seni vacı se ra şiri
Tiyé kewnı mı viri
Ez sekori tiyé mı ra duri

Ez ewneno şari se keno
Şari xo ré neqarei ceneno
Keyfé xo ewneno kay keno
Ez néweşo raya to paweno

Tiyé çı ra niyeni ey zalimé
Tiyé vinenı derd u halémın
Wazeni wa béro piy u kalémın
Wa to ré vacı derd u halémın

Bermayan ra névineno çimémın
Tiyé niyeni şino ömrémın
Bı ju fini wa wengé to béro mın
Bewnı roc bı roc némend ömrémın

Vacı tiyé çı ra niyeni, tiyé çı ra néyeni

Nuştoğ : Salih Demiroğlu

ZAZAKİ AQİDEY İMAN

Hey ya insan ya insan Homayri biya iman
Tu biwan 'ilmu 'irfan bızun 'aqıdey iman

'Hemdey lisani zazaw Homay xuri mek nazew
Homayr meya umbazew bızun 'aqıdey iman

Salewatey sery se'her qey Mu'hemmed
peyxember
'Akıdeh zaf weş xeber bızun 'aqıdey iman

Mı zazawr 'aqıde nişt pey rayştey 'heqıqet rişt
Pey layewn 'hikmetew pişt bızun 'akıdey iman

Wazen 'heqıqet caki wazen çımunxu aki
Biwan ani zazaki bızun 'akıdey iman

Homay yu tek meya şek zerreyxu pey iman dek
Tu imanir küfir mek bızun 'akıdey iman

Zereyxu imanir ak 'heqıqet imani cak
Tu küfirra beni pak bızun 'akıdey iman

Dik venda watu qıqi iman xu bık te'hıqi
Enu iman 'heqıqi bızun 'akıdey iman

Enu imanü kâmil ya rabbi ma mek cahil
İmani ma mek zail bızun 'akıdey iman

'Aqıdey ehli sünnet 'aqıdey ena ümmet
Tepiş tu şını cennet bızun 'akıdey iman

Homay estu Homay yew numey Homay newaynew
Homayxu bımüsü rew bızun 'akıdey iman

Enı şeş sifet zati mı pey zazaki vati
Dı beytinud umarti bızun 'akıdey iman

Homay estu bi may pi Homa yew nimunen çi
Hiri sifet temam bi bızun 'akıdey iman

Hiri sifet biyn eni ni peyniyu ni verni
Mu'htaj niwu ma benni bızun 'akıdey iman

Sifet sübuti heyşti pey lay zazaki deyşti
Dı beytinud virayşti bızun 'akıdey iman

Vanu vinen virazun
eşkenü şerr niwazun
Zonu eşnawen wazun
bızun 'akıdey iman

Sifet heyştinu 'heyat
Homa nikenu wefat
Dery çınu hunu
memat bızun 'akıdey
iman

'Heyat 'heyat süb'hani
nik sey 'heyat insani
Nik sey 'heyat yew
kani bızun 'akıdey
iman

*Weşbestok
Muhammed Ali
Öztürk*

*Arap alfabesinden
Latin alfabesine
çeviren
Weşbestok
Masum Dinç*

DAPİR U LUU

Cayé beno , cayé çinébeno. ju dapir bena juna lu bena. Na lu musena ruwendé dapiri ,u de tim u tim şına dorda cıra ruwené cı trawena. De dapiri peyhesyena kı lu wa yena ruwené cı wena, ju dahri gena işığıda kéveri peya pawena. Lu amé se dana boçda ciro u boça cı parnena. De lu remena şına imbazandé xo miyan , imbazé cı peywiyené cıré vané: aha lu wa boçqol amé. luwa boçqol . na ju ji xu de şermayena.

şına dapir ra vana: dapir dapir boça mı bıdı ez xuré şéri.

Dapir vana: de şo ruwené mı biya , hewna boça to bızı to.

Lu şına manga ra vana : manga manga şıt bıdı , beri ruwen kırı, bızı dapiri, dapiri boça mı bizo ez xuré şéri. manga vana şo mı ré vaş biya. Lu şına mergı ra vana; mergé mergé vaş bızı. mergı vana, şo miré aw biya mı awzı hewna vaş dana to. Lu şına eynira vana; eyni , eyni aw bıdı. eyni vano, şo keynekandé padişay ra vajı wa béré mı sero kay bikeré, hewna wa dano to. Lu şına keynekan(çenekan) dé padişay ra vana; çenéné çenéné, beri eyni sero kay bikeré se beno... çeneki vané; şo ma ré sewlané (papuçané) suro biya , ma hewna yeni eyni sero kaykenımı. Lu şına goşkari ra vana: goşkar , goşkar se beno keynekandé padişay ré dı cıtey pabuci biderzı. Goşkar vano; şo mı ré haki biya. Lu şına kerga ra vana: kergéno , se beno mı ré haki bikeré, bero goşkarıdı. Kergi vané; şo ma ré qut biya. Lu şına kuwarey ré vana; kuwaré , kuwaré se beno mı ré qut (ğele) bızı, beri kerga ré. kuwaré vano: bé mı bidawı u pak kı. Lu hemo şına pencikandé xuwa teneké hérı aşanéna u miza xo péşena cı u teneké linci viradena u ané a linciya kuwari dawena. Kuwa ré leganékı qut dano luwerı. Lu é quti bena dana kergo. Kergi haki kené, dané luwerı, lu é hako bena dana goşkari, goşkar çenekandé padişayré papuçané suro derzeno u lu bena né papuco dana çenekandé padişay pay, keyneké padişay yené eynidé kemeruni sero kaykené. eyni zi aw dano

luwer, lu aw bena kena mergı. mergı vaş dana . vaşı bena dana manga. manga şıt dana ey bena kena ruwen u dana dapiri. feçet eno ğeyreté lu weşdé dapiri şono. dapiri altuné penesana, püskülü zengana poça lu xemelnena u dana luwer .

lu keyf u kaya şına ombazandé xo miyan. imbazé cı maht manéné. la vané to na boça hındayé rındekı kotıra arda ?

lu wa poçkolu vana: mı zemperidé zimıstanıdı şıyo dolda kera alıdı mı boça xo kerdı awkı miyan u mı hetan u (sodiré) şewra wını pawıt , tiji akewtı ez weriştá kı poça mı ewna biya altun u zeng u püskülını.

imbazé lu vané, madem kı winyo , ma zi şımı poça xo dolda kera alıfını mı ew hetanı sodiré (şewra) pıpawımı. wa boçé ma ji ewna püskül u altunı bé.

luwi şiné wortédé zimıstanıdı boça xo cenéné dolda kera ali ro u cemezdı pawené. beno şewra kera ali yeno bewno baxçe u bostandé xo sei né luwo doldı vineno u beno xint . qireno u vano la né çı luwé etya na doldı. Horya ha horya. horya ha horya . luwi tersené u remené se, poçé perikını cıra qurfiyené. né luwi périko bené poçkolu.

nadér na luwa poçkolu ina wiyena, vana bewnı boça mı esta, feçet nader şıma biyé boçqoli. aqılé xo biceré xo sere fına kesi mewiyé

Derleyen : Zaza Mustafa Karabulut

ZAZA DAVASINA ADANMIŞ BİR HAYAT

"EBUBEKİR PAMUKÇU"

Ebubekir Pamukçu, 2 Nisan 1946 tarihinde Diyarbakır'ın Çermik ilçesinin Budaran Köyünde doğar. İlkokulu kendi köyünde, öğretmen okulunu Ergani'de bitirdikten sonra, bir çok kasaba ve ilçelerde çaişir. 1968 yılında Şile'de evlenir ve dört çocuk babası olur. İstanbul eğitim enstitüsünü 1979 yılında bitirerek değişik liselerde öğretmenlik yapar.

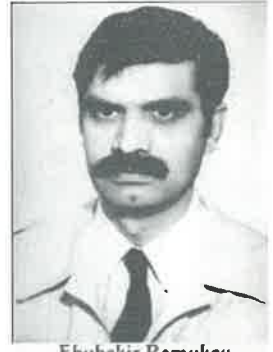
O 1976'da İstanbul'da PİYA (birlik) yayınevini kurar. Bu arada Tefik Fikret Müzesinde müdürlük yapmaktadır. Onun toplumsal içerikli şiirler yazmaya başlaması yine bu yıllara rastlar. Çocuk yazını ile ilgilenmesi ise daha sonraki 1970 , 1981 yıllarına. Ebubekir Pamukçu 1976 yılında siyasi nedenlerden dolayı işinden alınır ve çok sevdiği ülkesini 1983 yılında terk etmek zorunda kalır. Çıkmış olduğu İsveç'de üzerinde daha önce düşündüğü ve kendi çok sevdiği anadili olan Zazaca dili üzerinde çalışma ve araştırmalar yapar.

1985'te AYRE isminde Zaza dili ve Kültürünü

içeren aylık bir dergi çıkarır. 14 sayı olarak çıkan bu dergi yasadığımız yüzyılda Zaza dilini ve kültürünü işleyen yine kendi konusunda ilk dergidir. Daha sonra 1988 yılında yine PİYA adıyla yeni bir dergi çıkarır. Zaza dili kültürü ve edebiyatını inceleyen ve 14 sayı olarak çıkarmayı başardığı bu dergi, sadece bir dil kültür dergisi olarak kalmaz aynı zamanda bu konuda arkeolojik bir görev üstlenip, Zaza dilinin tarihini bilimsel olarak irdeler.

Yaptığı araştırmalar ışığında daha sonra tarihte Dersim Zaza İsyanını inceleyen "Dersim Zaza İsyanının Tarihsel Kökenleri" adlı kitabını yazar. Temmuz 1991 tarihinde yakalandığı amansız hastalıktan kurtulamayarak hayata gözlerini yumar.

Böylece; Zaza halkı onu içinde yaşadığı karanlık devirlerden aydınlığa çıkararak bu dirayetli, yılmaz, mücadeleci önderini kaybetmiş oldu.

Ebubekir Pamukçu
02.04.1946 - 18.07.1991

Sevgili halkıma

Uzun zamandan beridir güzel memleketim Zazaistan'dan çok uzaklarda Stockholm'da yaşamaktayım. Burada geçen zamanımın her saniyesinde, dağlarıyla, ovalarıyla, ırmaklarıyla, köyleriyle, kentleriyle ve insanlarıyla güzel memleketim Zazaistan'ı kalbimde yaşattım. Her sabah gözümü açtığımda yüreğimin bu özlemlerle sınıksız olduğunu hissettim ve o heyecanla günümün tamamını ulusal ve demokrasi mücadelemizin yükselmesi için çalışmalarına adanmışım. Ve her gece uyurken, o gece rüyaların yardımıyla Zazaistan'ı bir uçtan bir uca dolaşmayı dileyerek gözlerimi yumdum. Böylece yıllar birbirini izledi ve bugüne geldik. Ben bu yola çıkarken yapayalnızdım. Çok geçmeden iki olduk, ardından , üç, on, yüz ve binlere ulaştık. Bu gün Zaza ve Zazaistan davası artık bana ait bir dava olmaktan çıkmış durumdadır.

Avrupa'da, Türkiye'de, Kürdistan'da ve Zazaistan'da, Zazalar ekmeğe sarılır gibi kendi ulusal kimliklerine sahip çıkıyor, buldukları her fırsatta ulusal sorunumuzu gündeme getiriyorlar. Şu anda, kendimi, ülkesine ve ulusuna karşı

görevini büyük bir özveriyle yerine getiren ama tamamlayamayan yorgun bir savaşçı olarak görüyorum ve bu yorgunluktan mutluluk duyuyorum. Yaşasın Zazaistan, yaşasın Zazaistan'ın gündün güne yükselen ulusal bağımsızlık mücadelesi!

Öteden beri, dostlarım, memlekette dağılmak üzere bir kaset yapmam konusunda beni ikna etmeye çalışmaktadırlar. Fakat bu uzak Avrupa başkentinden ülkemin insanlarına kasetle seslenmek benim mücadele anlayışıma pek uymuyor. Ben eğer halkıma sesleneceksem, Zazaistan'ın meydanlarında seslenmeliydim. Zaten mücadele çizgimi de buna göre çizmiştim. Bu çizginin bir ucu Stockholm'un konforlu yaşamının içindeyse diğer ucu yoksul ülkemin dağlarında idi.

Günü gelince, her ne pahasına olursa olsun, Zazaistan'a dönecek, ülkemin bağımsızlık ve demokrasi mücadelesi içinde, kendi, kasaba ve köy meydanlarında halkıma seslenecek, onlarla tek yürek, tek vücut olacaktım. Ama olmadı, ben bu programı yaparken bir erken yolculuğu hesaba katmamıştım.

Bunu bir eksiklik olarak düşünebilir miyiz, bilmem, ama şu anda böylesine bir gerçekle karşı karşıyayım ve bu nedenle de programımı izleme konusundaki ilkelerimden ödün vermek zorundayım. Yani işin doğrusu şu ki, ben ne ülkeme ne de ülkemin dört yanında yükselecek olan ulusal bağımsızlık ve demokrasi mücadelesinin coşkulu günlerine yetişebileceğim.

Su anda kendimi, görevini yarıda bırakmak zorunda kalan bir nefer olarak görüyorum ve üzülüyorum. Ama üzölmekle sorunlar çözömlenmiyor. 'O halde mücadeleye devam diyorum. Herşey ölkem için, her şey halkımın özgürlüğü ve mutluluğu için ! son nefesimi verinceye kadar mücadeleye devam!'

Ebubekir PAMUKCU

Piya dergisi, 1992, sayı..15- 16

ÖZEL RÖPORTAJ

Zazana Dergisi Diyarbakır temsilcimiz sayın Faysal GÖL ile beraberiz.

Soru: Zazana Dergisi ile yolunuz nasıl keşişti? Derginin hangi yönleri ilginizi çekti?

F.GÖL: Zazana Dergisi ile tamamen tesadüfen yolumuz keşişti diyebilirim. Derginin tarafsızlığı ve hiçbir siyasi faktöre bağlı olmayışı ilgimi çekti.

Soru: D.Bakır'da insanların Zazana Dergisi'ne ilgisini nasıl değerlendiriyorsunuz?

F.GÖL: Doğrusunu söylemek gerekirse halkımız bu konuda çok bilinçsiz ve gereken ilgiyi göstermekten çok uzak durumdadır. Bir nevi büyük bir asimilasyon devam ediyor. Bu nedenle Zazalar kendi dillerine ve kültürlerine sahip çıktıklarını söyleyemeyiz.

Soru: Sizin Zaza olmadığınızı biliyoruz. Zaza olmamanıza rağmen böylesi bir çalışma içerisinde olmanızı neye bağlıyorsunuz?

F.GÖL: Benim için bütün diller evrenseldir. Hiçbir dilin diğer herhangi bir dilden üstünlüğü olamaz ve yoktur. Unesco'nun raporlarına göre, Zazaca yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan bir dil. Bu durum özellikle beni etkiledi. Haksızlığa sessiz kalamayan biri olarak, göz göre göre bir dilin yok olmasına seyirci kalamazdım.

Soru: Son yıllarda D.Bakır'da yaşanmasını istemediğimiz bazı üzücü olaylar yaşandı. Bu olayların çıkmasındaki nedenleri siz neye bağlıyorsunuz? Bununla ilgili düşüncelerinizi alabilir miyiz?

F.GÖL: Olaylar bilinçli bir şekilde yapılmıştır. Masum vatandaşlarımızın katledilmesine sebep oldu. Oysa ki bu Dünya hepimize yeter de artar bile. Irkçılık ve faşizâne eylemlerle bir yere varılamaz. Nedenlerin asıl kaynağında ırkçı ve faşizane fikirli provakatörler olduğu aşikârdır.

Soru: Bu olaylarda devlet güçlerinin ihmali olduğu söyleniyor. Sizce bu işin aslı nedir?

F.GÖL: Valiliğin kendi açıklamalarında da ihmalden zaten söz ediliyor. İki tarafın da mensupları polisi arıyorlar ama aldıkları cevap şoke edici! "Başınızın çaresine bakın!" 21. YY'da bunlar Avrupa Birliğine girmeye çalışan bir ülkede yaşanıyor.... Üzülmemek elde değil!

Soru: Değerli vaktinizi bize ayırdınız, çok teşekkür eder, başarılarınızın devamını dileriz.

F.GÖL: Ben de emekçilerinizden dolayı sizlere teşekkür ediyorum, başarılarınızın devamını yüce Mevladan niyaz ediyorum. Sizin gibi duyarlı vatandaşlara ihtiyacımız her zaman vardır. Yolunuz açık olsun.

MAST KENÊ XO TUNIKI

Rojê dî sukiji dewê vera ravêrenê. Wextan ra wext zi amnan beno ew heme ca zey adirya veşeno u gireyeno. Teyr u tur fekakerdê, dar u beri sero çorşmedê iniyan ra wiç-wiçi keno. Lew u qirê merdîman teyşaney ra benê wişki ew kes tasana awî bîşimo zi zuwa nêbeno.

Nê wirna sukijê ma, zaf benê teyşan u qandê awî şimitenî şinê dewî miyan, labirê dewî veng u val (varit) bena, kes tey çinêbeno. Wextê pali kar u bari beno, heme tewrdê kufletdê xoya gema yanzi pali, kar u bari dî benê, yanzi aw u layan fek dî xo kenê honiki.

Nê xeylê dewî miyan ra doş benê u geyrenê çidê werdenî u şimitenî. Nê iniyê dewî vinenê xo rê awî awî şimenê, labirê çiyê werdenî nêvinê. Dî a geyrayen dî, keyeyê dî eywana dardikerde, pêlekê miyan dî mast vinenê. Tî nêvanê kî mast sızıyayo biyo zey kesmana, zey peniriya. Nimeyê nê masti pêlek ra kenê veng u veradanê xo tunikan u kewnê ray şinê. Qey fıkiryenê u vanê: "Ma rayo benê teyşani ew nê masti xo rê wenımı u pa teyşaneyê xo anışnemî." Nê xeylê ray şinê, no mast tunikandê ninan ra sızıyeno u dalpey keno ew boya tırş u tuşî kewna ninan serî. Hini nê edizyenê

danê piro şinê serseyda darê bin dî rōşenê kî solıxa xo bigirê u xo honik kerê.

Labirê nofin meşî ninan rıhat nêveradanê ew oxilê mêşandê siyayan-ninan sero kom beno. Tî nêvanê kî rayan u çorşman ra çendî kî mêşî estê, kewtê şopda çilkandê nê mastdê tırşiyayi, qandê coy darî bin dî anê firsend u bî viz-viza hêris benê ninan serî. Nê wirna bî dest u dîsmalana kewnê mêşan dımı kî ninan biqewrnê u xo ra durî finê. Labirê mêşî qe şinê, bî milyonana zekî qerteli hêrisê belati(berati) bikerê, wîni hêrişê serdê ninan kenê. Nê seni kenê seni nêkenê winenê nêbeno, vanê: "Willî nê mahluqê gemî do ma weş weş burê, nê bêçare manenê çaketanê xo xo ra vezenê u erzenê gulbandê mêşan ver u birremê kî şıma birremê." Wexto kî nê lıngan hewadanê u remenê, ju ju finî zi serranê xo çarnenê xo peynî u winenê hele ordiyê romiyo(mêşan) cî dıma yeno nino.

Nê çarey bahdoyênî(dımayênî) rem u remayenî dî vinenê. Mêşan ver dî remenê u şinê dar u beri miyan dî xo nımınenê ew şopaxo kenê vîni.

Nuştoğ: Koyo Berz

PAŞÊ KUIÊYU (KOYO)

Vuni; Kuiéyu ardı bı xui niund cıawır kerdı bı başxui, kên paşa. Cıawır yo ruej nieweş kuiwen. Pioré kuiéyi yén şin ké yı, bie luiya wet. Lui nişına ké cıawır. Pioré kuiéyu nata wétia şin yén vuni: "liella ina lui ké nioméya ké paşema!"

Iné ser aslun zaf hers ben. Vun aslun sundyé wend vun vat: "ina lui ha ça, qey nioméya ké paşay! Ya mı desta xui, ez geyra yé parçı parçı kerd!"

Vuni: argueş; cad vazdono şino lui ra vun: "Willay! Şêr(aslun) sund tui wend. Vat: 'ya mı desta xuir, ez geyra yé parçı parçı kerd' wa xeweré tui pé bı bo."

Vuni: lui cad duna ra şına ké cıawır- ké paşeyın! waxtunig lui şına ké paşay; paşa tır avun: "haq dé bewni tı ra! Tı ha ça? Ez ehxn nieweş kewta. Pioré kuiéyi uméy ké mı, téna tı nioméya!"

Lui vuna: "Inu bıki, waxtunig mı eşnawıt, tı nieweş kewti. Saré tui ho dejen; a waxt merdim umén ké tui, ez şiné gérén dermun saré tui."

Vunva: "la çitaw?"

Vuna: "Ez şiu hekımun Bağdad. Mı niéwéşie tui yın ra pers kerd. Mı dermun niéwéşie tui ca kerd ez hema uméya."

Vunva: "dermun yı çiu?"

Vuna: "Hekımun Bağdat mı ra vat; 'şui wa yo lingé yıwa sağlem wa bişikno, wa mézg zeré asté yı véj saré yı ra do, wı ca dı ben weş'."

Cuaver; yo cıawır şiu, gerré paşay luir kerdı bı. Wiz ho uja ruinişti.

Vun: cad luiyo o, cıawırığ şiu gerré paşé kerdı bı, yı wırdhemı paşé finén ra dest lingun cıawır tepışnén. Aya lingé yıwa sağlem şiknén, mézg zeré yı vején dun saré paşay ra. O, hiné lingéyi hiri textu nun kıştun yıwa bestén pie o paşay finén niun cılu yı finén ra. Paşa dejé lingı ra, dejé sari xui vira ken. Ğemyen xuiraşın. Cıawır; dejé sari ra çan ruiéjya ra nikewt. Ayig yén ké yé, unién paşa ho rakewtı. Vun: "se bı? Saré yı zaf dején, séni kewt ra(rakewt)?"

Vun lui va: "Ez şiya, mı dermun saré yı cir Bağdatı ra ard. Mı sénig da cı, saré yı bı rihat ayrı kot ra. Aya mékin wa rakuir!"

Vun: waxtunig lui lingé cıawır şıkıt bı; saro çım yé pior guinid bıb suur. Lui véjena tever vér bér, paşé quiéyun binuna hé uja dı vinerti, paşa ben aya. Unien lingé yı ha pesté. Périşu biu. Dejé saré yı şiu, la lingé yı zaf ha dejena. Vun: "dest bérzin mı, mı binék bérin teber!"

É, quiéyi dest erzén cı bén vér bér, paşa unien lui ha uja. Lui ra vun: "bıra! Tui ké kúrka surı guireta pıra?"

Lui vat: "tı hetan tıbi! Ina kúrka surı ha mı ra dayé!"

Ina meselé ma zi ewtadı qédiay. Ma péd uné şı maz bimunin wéşid.

Nuştoğ: İbrahim Aryunij

ZAZACAYA EN YAKIN DİLİ KONUŞAN HALKLARDAN TALİŞLERİN YOĞUN OLARAK YAŞADIKLARI LENKERAN ŞƏHRİ

TALIÇESİ:

Lankon .Çe Azərbaycanı ən yolə şəhəronədə qıləye. Çe Lankon sıxanı məhnə Tolışiyədə lenə-kone. 14 qılə respublika tabe biə şəhəronədə qıləye. Əçəy ərazi 1 539 km², əhaliş 200 həzosa veye. Çe Lankoni əhali 99% Tolışe. Tolışe Xanəti poytaxt biə. Lankon çe Tolış vilayəti dilədəy. Çe Lankoni niso tərəfədə de Ostoru, xaremə tərəfədə de Masali, həşiniştəyədə de Liki marziş heste. Çe Lankoni həşipemədə Kaspi diyo, həşiniştəyədə Tolışi bandonin. Çe Lankoni tərkibədə 2 qılə şəhər Lankon qıləyən Liman heste. Lankonədə aeroport heste. Çe Lankoni iqlim subtropike. Ve voş voydə. Çe voşi i sornə aşmard 1400-1600mm-e. Çe Lankoni zımiston ve sard, tovoston ve qam bedə ni. Bə Miyonə diyo iqlimi neze.

TÜRKÇESİ:

Lenkeran. Azərbaycan'ın en büyük şehirlerinden biridir. Lankon sözünün anlamı Talişça kamışdan kurulmuş evlerdir. 14 respublika kentinden biridir. Onun arazisi 1 539 km², di. Nüfusu 200 binden fazladır. Lenkeranın nüfusunun 100 de 99 Talişdir. Taliş hanlığının başkenti olmuş. Lenkeran Taliş iline aittir. Lenkeranın güneyde Astarayla, kuzeyde Masallıyla, batıda Lerikle sınırı var. Lenkeranın doğusu Hazar denizi, batısı Taliş dağlarıdır. Lenkeranda 2 şehir vardır. Bu şehirler Lenkeran ve Limandır. Lenkeranın doğası subtropikdir. Çok yağmur yağıyor. Lenkerana bir yılda 1400-1600mm yağmur düşüyor. Lenkeranın kışı çok soğuk, yazı çok sıcak olmuyor. Lenkeranın doğası Ak deniz doğasına yakındır.

Derleyen: Parvin Hedarov

ZAZALAR ANAYASAL GÜVENCE İSTEDİ

Diyarbakır'da Zaza Dili Koruma ve Yaşatma Derneği (ZAZA-DER) kuruldu. Yaklaşık 2 ay önce kurulan dernek Diyarbakır Valiliği İl Dernekler Müdürlüğü tarafından onaylandı. 20 üyesi bulunan dernek, Diyarbakır'da Zaza ismiyle kurulan ilk dernek olma özelliği de taşıyor.

ÇALIŞMALAR DERGİYLE BAŞLADILAR

Dernek yönetim kurulu tarafından geçen yıl 'Zazana' isimli zazaca dergi çıkarılmaya başlandı. Zazacanın dili, geçmişi ve kültürünün anlatıldığı derginin 5. sayısı çıktı.

Zazaca'nın yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu ifade eden Dernek Başkanı Abdulkadir Büyüksayar, "Zazaca yok olma tehlikesiyle karşı karşıya kalmış bir dildir. UNESCO hazırladığı her raporda Zazaca'nın yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığını ifade ediyor. Dünya üzerinde 8-10 milyon arasında Zaza yaşıyor. Tabii ki bu net bir oran değil. Fakat Zazalar bir halktır. Bu insanların dilinin yok edilmemesi için böyle bir oluşuma girdik. Derneğimiz onaylandı. Bu dernek bir ilk oldu."

"ÜVEY EVLAT MUAMELESİ YAPILDI"

Zazacanın başlı başına bir dil olduğunu ifade eden Büyüksayar; "Zazalar halk olarak sürekli arka planda kaldı. Nedeni ise bu dile halk

arasında bilincin oluşmamasıdır. Diğer kültürlerle özentinin olmasından kaynaklanıyor. Ayrıca siyasi bir oluşumu olmaması buna bir sebeptir. Zazacanın bazen Kürtçenin lehçesi olarak gösterilmesinin sebebi siyasettir. Kürt siyaseti siyasi rant için Zazacayı Kürtçeye dahil etmek istiyor. Ama Zazalar tek başına bir halktır ve Zazaca başlı başına bir dildir. Bu dili siyasi ranta kurban etmeleri doğru değil. Buna izin vermeyeceğiz. Üvey evlat muamelesi yapmaları doğru değil. Zazaların statü elde etmeleri için çalışacağız" diye konuştu.

"TRT ŞEŞ'DE YARIM GÜN YAYIN YAPILMALI"

Zazaca için devletin demokratik adımlar atmasını talep eden Büyüksayar sözlerini şöyle tamamladı; "Devlet okullarında Kürtçe ile birlikte Zazaca'da seçmeli ders oldu. Devlet bizi Kürt siyasetinin insafına bırakmış durumda. Bütün dillere eşit yaklaşılması lazım. Zazaca bir anadildir. Zazalar vardır. Bunun gerekliliği yerine getirilmelidir. Başka bir dil için Zazaca lağvedilmemelidir. Bundan dolayı Anayasal bir güvence verilmelidir. TRT Şeş'te ise yapılan yayınların yarısının Kürtçe, yarısının da Zazaca olmasını istiyoruz. Diyarbakır'ın yarısı zaten zazadır."

1990 yılında, Wetzlar'da ZAZA DEMOKRATİK KÜLTÜR DERNEĞİ'nin Giessen şehrinde katıldığı 1 Mayıs işçi yürüyüşü

TARAFSIZ BİLİM ZAZA HALKININ YANINDA

Eğitim hayatını doğu dilleri üzerine inşaa eden Paris Üniversitesi Doğu Dilleri ve Uygarlıkları Ulusal Enstitüsü öğretim üyesi Dr.Joyce Blau Türkiye'de Zazaca'ya lehçeleştirme çabasında olan çevrelerin yıllardır savundukları temelsiz iddialarını çürüttü.

Dr.Joyce Blau(filolog) yaptığı bilimsel çalışmalar sonucunda "Zazaca,Kürtçe'den daha eski bir dildir." gerçeğini dile getirdi.

Bu bilimsel bilgi, belirledikleri amaca ulaşmak için Zazaca'yı lehçeleştirmeye çalışanları hezimete uğrattı.

Çünkü Zazaca'yı lehçe yapmak için Türkiyede'ki herkesi bu idianın gerçek olduğuna inandırmaya çalışıyorlar. Karşı çıkan akademisyen filolog araştırmacı yazar aydın ve halka karşı kara propaganda uygulayarak sindirmeye çalışıyorlar. Elindeki basın yayın medya ve sosyal medya bu amaca yönelik kullanılıyor. Fakat Avrupada'ki tarafsız

bilim insanlarını çalışmaları gün yüzüne çıktıkça iddialarının geçersiz olduğu ortaya çıkıyor. İddiaların geçerli kılmak için Avrupa'da kendi ve ideolojilerine uygun bilgiler üretmeleri için insanlar yetiştirmeye başladılar.

Zazaca Kürtçe'den daha eski bir dildir Dr.Joyce Blau Zazacanın Kürtçe'den daha eski bir dil olduğunu açıklaması Zazaca'nın Kürtçe'den daha köklü bir dil olduğu gerçeğinin itirafıdır. Zazacayı konuşan Zaza milletine tarihine daha zengin ve köklü olduğunu bir kez daha gördü.

Zazaca'nın değerini düşürmek için çalışanların Zazaca'nın köklü tarihini ve dil zenginliğini görünce neden lehçe iddialarından vazgeçmiyorlar ? ideoloji onların efendileri onlarda ideolojinin kölesi olmuşlardır. Bu nedenle gerçekleri görmek kendi gerçeklerine ihanettir onlar için.

Ali Pironij

ZAZAKİDE MASTAR

İsim ve Sıfat Fiiller

Mastar

Zazakide /-ış/ ve /-en/ olarak iki mastar ekinin olması bu dilin ayırıcı bir özelliğidir. İşlevsel özellikleri aynı olan bu iki mastar eki, özne ve nesne (isim fiil) olarak kullanılmaları durumunda fiile eril ve dişil algısı katarlar. Mastar eki /-ış/ ile yapılan isim fiil eril olarak algılanırken, /-en/ ekiyle yapılan isim fiil dişil olarak algılanır. Aşağıda karşılaştırılan beş dile bakıldığında bu özelliğin sadece Zazakide olduğu görülmektedir.

Zazaca		Kürtçe	Türkçe	İngilizce	Fransızca
Eril (Nêri)	Dişil (Maki)				
-ış	-en	-n (-in,-în,-an,-ûn)	-mek, -mak	to-	-er/ -re/ -ir
wendiş	wenden	xwendin	okumak	to read	lire
nûstış	nûsten	nîvisandin	yazmak	to write	écrire
werdiş	werden	xwarin	yemek	to eat	manger
biyayış	biyayen	bûyin	olmak	to be	être
zanayış	zanayen	zanîn	bilmek	To know	savoir

Buna göre:

Türkçede tek mastar eki vardır; ünlü uyum kuralına göre, /-mek/ veya /-mak/ olur.

Kürtçede mastar eki tektir, her durumda /-n/ dir. Fiilin ses yapısına göre -in, -în, -an, -ûn olarak İngilizcede kök fiil hemen her zaman 'to' edatından sonra gelir.

Fransızcada fiiller farklı gruplarına göre, -er / -re / -ir alırlar.

Fransızcada üç mastar eki olması sadece fiili gruplarıyla ilişkili bir özelliktir.

Yukarıdaki diller arasında sadece Zazakide iki mastar eki vardır. Mastar fiilin öznesi olduğunda

Sadece Zazakide mastar eril ya da dişil olarak algılanır; /-en/ mastar ekiyle yapılan isim fiilde dişil,

/-ış/ mastar ekiyle yapılan isim fiilde dişil algı vardır.

Zazakide isim fiil ya da sıfat fiil olarak kullanıldıklarında mastar ekleri değişikliğe uğramazlar.

Örnek:

	Mastar öznedir	Mastar nesnedir (*)
Zazaki	Wendiş rindo (eril) Wenden rında (dişil)	Ez wendiş ra hes kena Ez wenden ra hes kena Ez wenden wazena (Ez wazena buwana)
Türkçe	Okumak iyidir	Ben okumayı severim Ben okumak isterim
İngilizce	Reading is good	I want to read (the infinitive) I like reading (the gerund)
Kürtçe	Xwendin başe	Ez ji xwendin hez dîkm Ez xwendinê dixwazim

(*) Yukarıda görüldüğü gibi, Zazakide mastar eki isim fiilin özne veya nesne olması durumunda *değişime* uğramaz.

Zazakide /-ış/ ve /-en/ mastar ekleri işlevsel olarak aynı olmakla birlikte, bazen aralarında ince bir anlam ayırıcı aranabilir; ayrıntıda farklı anlamlara yorumlanabilirler. /-ış/ mastar eki genellikle yaşanan ana göre eylemlilik ifade ederken, kimi yerde, o ana ilişkin bir önerme, öğüt anlamı içerir. Mastar eki /-en/ ile bir davranış biçimine, oluş tarzına, tavra, tutuma gönderme yapılır; genelleme vardır.

1.İsim fiil

1a.Fiilin öznesi olarak mastar.

Wendiş

Wendiş merdımı beno ravey

(Burada büyük olasılıkla, o ana göre yapılan, örneğin babanın kitap okuyan çocuğuna yaptığı bir önerme, öğüt söz konusudur.)

Biyayış

Biyayış mıqederatê ilahiyo

(Burada, büyük olasılıkla, doğum sırasında, o andaki oluşun, dünyaya gelişin ilahi boyutu ifade edilmektedir.)

'Wendiş' ve 'Biyayış' eril algıdırlar, bu nedenle fiil, geniş zamanlı çekimde eril eki /-ol/ almıştır.

Wendiş /Biyayış + Fiil kökü + (o)

Wenden

Wenden merdımı bena ravey.

(Wendiş fiilindeki anlamı da içine alarak, okumanın insanı geliştirdiği, genel gerçekliliğini ifade eder.)

Biyayen

Biyayen mıqederatê ilahi(y)a.

(Biyayış fiilindeki anlamı da içine alarak, varoluşun ilahi takdir olduğu genel gerçekliliğini ifade eder.)

'Wenden' ve 'Biyayen' dişil algıdırlar, bu nedenle fiil, geniş zamanlı çekimde eril eki /-al/ almıştır.

Wenden / Biyayen + Fiil kökü+ (a)

2.İzafede Mastar

Awa werden

İçme suyu

(Bu tanımda su genel olarak içmeye uygun olan sudur.)

Awa werdişi

İçme suyu

(Bu tanımda su, evde veya herhangi bir yerde, varolan suların arasında özellikle içmek için ayrılmış olan sudur.)

Fahri PAMUKÇU

EFSENEY FIR'EWNI

Zekı verênê ma vanê, Fir'ewn Çermug ra dewda Qelacix ra weriştö. Fir'ewn mar heta seykur beno. Dêmarrı ney rê zaf tahda kena. Fir'ewn zi zaf baqıl beno ew riyê cı u dındnandê ciya zi wını babetını benê, coka Fir'ewn bı baqılında xoya, nişanandê xoya ê wertey ra namdar beno. Rojê Fir'ewn zılımdê dêmarrıyer ver dı keye ra remeno şino Diyarbekır ew tiya dı uza dı xo rê geyreno kar, dı a geyrayanı dı raştê jew Yawdi yeno, Yawdi bı tesebandê ney ra zano kı no Fir'wno ew vano, willı no mı rê beno u ney gêno kar." Rojê Yawdi Fir'ewni rê vano: "Ambaz hını no welatö ma rê teng yeno, bê ma şımı welatêndo hera." Fir'ewn vano: "Bê ma şımı ambaz, ew nê danê pıro şınê şınê resenê Mısır. Fir'ewn weyneno kı şarê nê welatı boll safo ew ticaret ra qe fahm nêkeno, Fir'ewm Yawdi rê vano: "Tiya ma rê beno, şarê tiyay ticaretey ra fahm nêkeno ma şenê tiya dı ticaretey bıkerê ew nê tiya dı ca danê xo." Wexto kı nê Diyarbekır ra yenê, Fir'ewn tayn berzey zebeşan/hındıyan xoya ano u uza dı ronano ew herra xama, nê zebeşi ruwenê u bıtırıyenê ew meywey xo danê. O welat dı zi zebeşi qe çınêbenê qandê şardê uzay tıhamêndo zaf weş beno. Venganey nê zebeşan kewno Qıralı goş, Qıral nınan veyndano Sarayda xo u nınan rê vano: "Şıma meyweyêndo weş welatdê mı dı icad kerdo, bıwazê mı ra mırazê xo, mal beno milk beno şıma kı çiçi bıwazê ez do bıda şıma." Fir'ewn baqıloo, Fir'ewn qıralı rê vano: "Ma rê mal milk lazım niyo, çorşmey nê

mezelandê(gorıstandê) na sukı dês kı u keverê tay verdi ma xo rê weynenê nê mezelan." Qıral vano: "Şıma biyê xinti çı gorıstan, mı ra altuni bıwazê, mal milk bıwazê!" Fir'ewm vano: "Tı waştına ma bıyarê ca, ma benê şa." Qıral qebul keno çorşmey gorıstani açarneno u keverêndo weş dekeno. Fir'ewn u Yawdıya kêveri vero roşenê, kamo kı şino ziyareteyda merdandê xo, nê cı ra perrey gênê ew perranê xo zi kenê altuni u banqayê kı gorey wextay bı, benê banqa dı ronanê. Xeylê wext ravêreno hını nê benê zengini, labırê no hal şardê uzay rê qe weş nêbeno, nê şınê gerrey nınan Qıralı dı kenê ew vanê: "Nê xerıbyê qandê ziyareteyda merdandê ma, ma ra perrey gênê, ma gırêdayê xaça." Qıral vano: "Seni wını beno, nê seni wetanê welatdê mı dı. şardê mı ra xaç bıgırê, inan bıyarê ez do inan keke kera." Eskeri şınê, inan gênê u anê Qıralı hetek. Qıral nınan ra pers keno u vano: "Derheqdê şıma dı çiyekê kewt mı goş?" Fir'ewn vano: "Raştö, labırê ma heme çi qandê dewlet kerdo, ma perrey pêro dayê altuni u eştê banqada dewlet kı, dewlet zengin bo kı pay ra vındero." Qıral weyneno kı Fir'ewn zaf baqıloo ew ney gêno sarayda xo u keno yardımcı xo. Xeylê wext ravêreno, Qıral mıreno hını Fir'ewn zi kewno herunda Qıralı ew merdıman rê zaf zılım keno u beno zalımêndo gırd.

Not: no efsane şardê Çermug miyan dı vajiyo. Wexto kı Çermugijê zalımeş keno, ma cı rê vanê, peyniya xo, tı qewmê Fir'ewniyê.

ROŞAN HAYIG

HESKERDENA TO MI

Heskerdena to ez ca nêverdaya
Veşan menda, teyšan menda
Xayin, şew tari bi
Gan xerib, gan bêveng
Gan lete lete
u destê mi kelepçe dı
Hewno bêtütün dı menda
Heskerdena to ez ca nêverdaya
Ahmed ARİF
Açarnax: Celal Nergiz

TRT ZAZA EYLEMİYLE ZAZACA TV KANALI İSTEDİK!

TRT Diyarbakır Bölge Müdürlüğü önünde Zaza Derneği yönetim kurulu üyeleri ve dernek üyelerinin birlikte gerçekleştirdiği eyleme ulusal ve yerel basın mensupları büyük ilgi gösterdiler.

Rismé Şéx Saidi Péré mo Peldi

Şeyh Said'in resimleri

"Asıldığım acıma.
Zira asılmam Allah ve
din içindir"

ZAZACAYI ANLAMAK...

Zazaca, Hint-Avrupa dilleri grubu içindeki İrani dillerden biridir. Yaklaşık 40 civarındaolan İrani (Fars, Kürt, Beluç, Tacik, Paraçi, Ermeni, Semnani, Taliş, Gilek, Lor, Tat, Oset, Mazenderani, Herzendi, Sengeseri, Lek, Kilid...vs) dilleri arasında en çok konuşulan dilin Farsça olduğu bilinmektedir.

İrani diller arasında önemli ölçüde sözcük benzerliği bulunmaktadır. Ama bu benzerlik birinin diğerinin lehçesi veya şivesi olduğunu asla göstermez! Zazaca ve Kürtçe arasındaki bazı

ortak/benzer kelimelere bakarak Zazacayı "Kürtçe'nin lehçesi" olarak göstermeye ve bu temelsiz iddiaya herkesi inandırmaya çalışanlar, aynı kelimelerin Farsça dâhil diğer İrani dillerde de ortak kullanıldığını elbette biliyorlar. Ama politik amaçları uğruna bilimsel gerçekleri çarpıtmaktan da geri durmuyorlar ne yazık ki...

Bu tabloyu objektif bakış açısıyla inceleyiniz... Zazaca'nın çok daha farklı bir dil olduğunu anlamak için akıldan noksan olmak gerekiyor...

ZAZACA	TALIŞÇE	KÜRTÇE	TÜRKÇE
Newe	nyu	nu	Yeni
esto	heste	heye	var
çinyo	ni	tune	yok
şo	bışi	herê	git
bé	boy	were	gel
keynek	kina	Qiz/keçek	Kız
lacek	merd	lawık	erkek
şıma	şıma	hun	siz
ma	ama	em	biz
keye	ke	mal	ev
fek	qev	dev	Ağız
Rınd	reçin	xweşik	güzel
Piy	piye	baw	baba
May	ine	daye	anne
hewr	awa		bulut
vowr/vewr	vua	berf	kar
Varon/şili	varoş	baran	Yağmur

Zaza Dili Ve Kültürü Dergisi
SANAL ORTAMDA

www.zazanadergisi.com

Vatey Verénon Atasözlerimiz

- Xo bızani ke, wa şar zi to bızano..... (Kendini bilki başkaları da seni bilsin)
- Key zurkeri veşawo, kesi bawer nékerdo.....(Yalancının evi yanmış kimse inanmamış.)
- Mı rez dawo yé, yo yew goşey enguri nédano mı..... (Ben ona bir bağ verdim, o bana bir salkım üzüm vermiyor.)
- .Merdimo béesli kok dé xo ra remeno..... (Soysuz adam kendi kökünden kaçır.)
- Sımero parén, emsar vaydano/a.....(Geçen yılın samanını bu yıl savuruyor.)(eski defterler yeniden açılıyor.)
- Şari ré şono masey, xo ré şono kesey.....(Başkaları için balık avlar kendisi için kaplumbağa avlar)
- Ma şeri roy ver, ro peyseno.....(Nehir kenarına gitsek nehir kurur.)
- Fek boro, rı şermayeno..... (Ağız yerse yüz kızarır)
- Ğele weno madı, hak keno şardı..... (Biz de buğdayını yer, başkasında yumurtasını yapar.)
- Déso to ra vano, veyvey bigoştaré..... (Duvar sana söylüyorum gelinim sen anla)
- Merdımé werti, tim serey cı şıkiteyo.....(Ortadaki(aradaki) adamın daima başı kırıktır.)
- Her merdımı ré hewli nébena..... (her adama iyilik yapılmaz)
- Qandé(semedé) haki nébo kergı çiyen(çi) niya.....(yumurtadan olmazsa tavuk bir şey değil)

WAXT RA JEW WAXT

Ma welatdê Adna rê vatê Wirangul. Rojê Doşnig ra dı peyey hırg serr piya şiyê Adna dı başax arêkenê. Nê başaxê xo zi tim u tim Yınısoğlı dı dayê jew dükandari. Nê kı payızı fina şinê başax, ew şinê nezdıyê a dewda başaxi, ded Hem vano: "Xelilê mayê xaliti, şo ma rê tayn çek u çol, yanê zeytuni, helav u cıxarey bıgi ew dukandari rê vaji wa deynê ma bo, ma do şandır tewrdê başaxya bêrê." Xelilê Xaliti dano pıro şino, dukandar deyna tevayê ney nêdano, no peydı yeno u ded Hemi rê vano: "Ded Hem, dukandari va, ez deyna taba nêdana." Ded Hem vano: "Çiyê niyo, nê fina zi hırgı roj başaxo kı arêkenı benê danê nê dukandari." Rojê ded Hem vano: "Xelilê mayê

xaliti, şo ju dı kiloy helaw, kiloyê zeytuni, çend nani u dadesê zi cıxarey bıgi u biya, dukandari rê vaji wa deynê ma bo, ma do şandır başaxdê xoya piya bêmi." Xelilê Xaliti şino, fina dukandar tevayê deyna cı nêdano..Beno vera şan, ded Hem beno hêrs ew verê xo dano hetê Meymandariya u vano: "Wa ez Hem ba ew dukandar zi dirê cıxarey deyna mı nêdo, wa ino ê teresi rê ders bo." Ew nê şinê Meymandar dı başaxê xo roşenê jewna dukandari ew nê danê pıro şinê resenê pırdê Adna werte, ded Hem vano: "Ceddê mı nahlet bo kı, ez fina bêra na herrda bēnamusı ew ded Hem heta merg fina Adna nişino."

Nuştoğ: Şerifo Gergerij

EZ SENÎ BÊRO

Vewrı varé mı ser
 Qoli kewti mı ver
 Raya mı kewt cé ser
 Tı mı ra vana bé!
 Na ji çımandé mı ser
 Feqet zaf duriya
 Zeré mı heliya
 Zaniyé mı şıkya
 Ez seni béro
 Çimé mı neqeva
 Tim to pawené
 Mariya qefesi
 Zerecé wánéné
 Ez şino seyz
 Vılki abyené
 Vılki manené

Tı mı ra duriya
 La seni béro
 Şeyton vano
 Seré xo bigi şo
 Ne dere vaj, ne qil ne zi ko
 Xo çekı asmén erdo
 Tı mı ra zaf duriya
 Seni wegeri né derdo
 Vewr varawa serdé çımo
 Çimé mı bi pıré hesro
 La zaniyé mı şıkya
 Tı mı ra vana bé
 Ez seni raveri né layo
 Ez seni béro

Nuştoğ: Zaza Mustafa Jew

YANLIŞ BAŞLAYAN ÖNERMEDEN DOĞRULARA ULAŞILAMAZ

Bir konu ile ilgili çalışma/araştırma başlatırken ya da bir söylem geliştirirken yanlış bir önerme ile başlarsanız; daha başından yanlışla düşmüş olursunuz. Yanlış bir önermeden de doğru sonuçlara ulaşabilme olasılığınız mümkün olmaz.

1992 yazında Dersim (Désim)-Ovacık (Pulur)-Yeşilyazı (Zerangé) köyünde yaptığım monografik çalışmada, yöre insanının kendi kimliğini nasıl tanımladığını anlamak amaçlı ankete koymuş olduğumuz (danışman hocamla birlikte) bir soru vardı. Bu soru anketin içinde iki farklı yerde iki farklı dilde soruluyordu. Anketin başlarında “Komşularınızı nasıl adlandırırınız?” sorusunun ardından, “Sen kimsin? Siz kendinizi ne diye ifade edersiniz?”, anketin sonlarına doğru “Cirane sîma kame? Sîma ine çiton name kené?” sorusunun ardından, “Tı kama? Sîma xo re sevané?” biçimindeydi. Anket uygulaması esnasında açıklayıcı olması babında, Fransa’da yaşayanlara Fransız, İngiltere’de yaşayanlara İngiliz dendiğini söyleyerek açıklamalarda bulunduğum da oluyordu.

Alan çalışmamda bu soru anlamında anket sonucuna gelirse. 1992 yılının yaz ayları olduğunu tekrar hatırlatmam gerekiyor. 40’lı yaşların üzeri ile 40’lı yaşların altı, söz konusu sorunun Zazacasına aynı karşılığı (ez Kırmancu) derken, sorunun Türkçe karşılığında neredeyse kalın bir çizgi ile birbirinden ayrılmaktaydı. 40’lı yaş altının çoğunluğu “ben Kürdüm” derken, 40’lı yaş üzerinin çoğunluğu “Ben Aleviyim” demektedir.

Bunu anlamlandırabilmek için;

1. Ümmet ve millet kavramlarına,
2. Toplumdaki milletleşme sürecine,
3. Kendini aynı toplumdaki varsayan halkın değişik yörelerde kendini adlandırma biçimlerine,

Ve;

4. Öğrenilmiş bilginin ne olduğuna bakmak gerekir.

Söz konusu çalışmayı İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Anabilim dalında, 1992 Aralık ayında sundum. Sunumu yaptığım günlerde tesadüfen Zerangé Köyü yaşlılarından Hasan Ateş’ten İstanbul’a gelmişti. Yeğeni, Süleyman Ateş’ten Hasan Amca’yı sunumu yapacağım gün üniversiteye getirmesi ricasında bulundum. Sunum günü Süleyman ile Hasan Amca da fakültede idiler. Sunumum sonrası, bölüm hocaları Hasan Amca ile konu üzerine uzun söyleşi yapma fırsatı bulmuş oldular. O gün orada bulunanlar da tanıktır. Hasan Amca’ya “Sen kimsin?” sorusunu değişik biçimlerde sormalarına rağmen

“Kürdüm” cevabı alamadılar. Her defasında Hasan Amca “Ben Aleviyim” dedi. Ne kadar, din ve millet anlamında açıklamalarda bulundularsa da Hasan Amca’ya “Kürdüm” dedirtilmediler. Ama, yeğeni Süleyman’ın “Dedo, yane vane tı kama? Tı Hermeniya, Tı Tırka, Tı Ruma... Tı çıka?” açıklamasında, hiddetlenerek Zazaca “ma Kırmancim bıra” demişti. Soruyu bu kez ben Süleyman’ın sorduğu biçimde Türkçeleştirerek sorunca, Hasan Amca tekrar “Biz Aleviyiz” diye cevapladı.

1970’li yıllarda Güneyde aynı soruyu orta yaş üzeri Sünni bir Kürde sorduğumuzda daha fenasıyla karşılaştık. Çünkü, Türkçe sorulana da Kürtçe sorulana da “Ez mıslımanım - Ben müslümanım” olurdu cevabı. O dönemlerde akademik bir eğitimimiz olmadığından olsa gerek (Cevapları sorgulama/irdeleme gereği duymadan) bu yanıtlar bizleri ziyadesiyle kızdırdı.

Toplumlar milletleşmeden önce kendilerini dinsel öğelerle tanıdılar. Ne zamanki milli bilinç oluşumu başladı o vakit kendilerine milli bir kimlik biçerler. Eğer bir yerde bir kimse kimliği ile alakalı dinsel terminolojiye başvuruyorsa, o kişide ulusal bilinç oluşmamış ya da ideolojik davranıyor demektir. Bu kimse, köylü bir kimseyse; ideolojik bir kaygısı yoksa ya milli bilinç gelişmemiş ya da başkalarıyla kendinin karıştırılmasından; kendinin yanlış anlaşılmasından; kaygısından hareketle böyle davranıyor, denebilir.

İç Dersimliler kendilerine “Kırmanc”, Dersim halkıyla aynı olduklarını söyleyen Koçgirililer ile Mazgirtten göçüp Aradahan’a yerleşmiş olanlar kendilerine “Zaza”, Vartolulular “Şare ma”, demekteler. Yine Siverekli; “Dımılı”, Palu-Çevlig ve Piranlılar kendilerine “Zaza”, kimileri de “Kırd” derler. Yani, bir halk, farklı yörelerde kendini farklı adlandırabilir. Aynı şekilde bu halkı, komşuları da farklı adlarla adlandırabilir. Daha düne kadar Mazgirtli arkadaşlarımız hemen yanı başındaki Dersimli Kızılbaş Zazalara “Dersimci”, konuştukları dile de “Dımılı” derlerdi.

Öğrenilmiş bilgi ise, okullarda ya da çevrelerinde başkalarından edinilen doğru/yanlış bilgilenmelerdir. 1800’lü yıllar Avrupasında “Doğu Sorunu” dendiğinde “Türk Sorunu” anlaşılırdı. Nerdeyse, tüm doğu, “Türk” olarak adlandırılırdı. Doğu tarafında da, Anadolu da dahil olmak üzere, Anadolu ve Batısı “Rum”du. Günümüz Anadolusunda, Batı illerindeki halka göre Malatya’dan doğusu Kürdüyle, Arabıyla, Türküyle, Zazasıyla, Süryanisiyle “Kürt”tür.

Söz konusu çalışmanın yapıldığı alanda, anketörler komşu halkları “Türk- Erab- Urıs- Rum- Hermeni ve Khurr” olarak adlandırmışlardı. Kendilerini ise; 40’lı yaş üzerindeki insanların çoğunluğu “Ben Aleviyim” biçiminde adlandırmaktaydı. Bu tanımlamanın sebebi, kısmen dinsel düşünme kaynaklı olsa da kısmen de Kürtlerle (Khurr) karıştırılma kaygısından kaynaklanmaktaydı. Çünkü, soruya alınan cevap ardından “Peki amca, siz Kürt değil misiniz” sorusuna cevap ezici çoğunlukta, “Olur mu? Kürt Diyarbakırlılara denir? Biz Kürt değiliz” olmuştur. Yani, kendini komşu halkla karıştırma gibi bir kaygılarının olduğu gözlenmekteydi. “Peki, Zaza kime diyorlar?” sorumuza; “Onlar Şafi, biz Aleviyiz. Zaza Palululara derler” biçimindeydi. Derezeydılar. Ancak, Palulular şafiydi. Alevi olan kendilerinin şafi olarak da algılanmamaları gerekiyordu. Dinsel öge burada belirgin bir biçimde ortaya çıkıyordu.

Bu soruya yaşlılar böyle cevap verirken, “Zazalar kimdir?” sorusuna, gençler; “onlar da “Kürttür“ biçiminde cevaplar vermekteydiler. 40’lı yaş altı katılımcının büyük çoğunluğu kendini, Zazaca “Ez Kırmancu”, Türkçe de “Ben Kürdüm” biçiminde ifade etmekteydi. Görülen o ki, genç kuşak öğrenilmiş bilgi ile hareket etmekteydi. İki kuşak arasındaki fark net olarak ortada durmaktaydı. Aynı genç kuşağa bugün anket uygulayacak olsanız, en az yarısı kendini “Zaza” olarak tanımlayacaktır.

Kürt siyaseti içerisinde yer alan kimi Zazaların kimi dergi ve gazetelerde yazdıkları yazılar ve internet sayfalarında astıkları yazılar, kısaca da olsa burada söylemeye çalıştığımız argümanlardan uzak, sakat bir önerme ile “**Kırmancılar (Zazalar) Kürt milliyetçiliğinden önce de Kürttüler!**” biçiminde formüle ediliyor. Ve bu formülasyon nerdeyse Kürt siyasetinin tamamında kabul bulmuşa benziyor. Bilinmesi gerekir ki; milliyetçilik milletleşme ile başlar. Milliyetçiler milli bilincin toplumda yaygınlaşma misyonunu üstlenirler. Yani, Kürt milli bilinci gelişmeden önce Kürtler bile “Kürt” değildi! Müslümandılar. Osmanlı’nın deyimi ile de “Ekrad” idiler. Arap ve Osmanlı arşivlerinde aşiretlerden, özellikle de göçebe aşiretlerden söz edilir. Öyle iddia edildiği gibi Osmanlı, Kürt sözcüğünü pek kullanmaz. Kimi yazar ve çizerler söz edebilir, ancak resmi belgelerde Osmanlı Türkler için “Etrak”, Kürtler ve diğer halklar için “Ekrad” sözcüğünü kullanmaktadır.

Söz konusu olan bu arkadaşların Zazaca makaleler yazan, araştırmalar yapan, arşiv derleyen, roman ve öyküler yazan kimseler oldukları inkar edilemez.

Bu bilgi ne kadar gerçekse, bu arkadaşların birer Sosyal Bilimci olmadıkları ve olaylara/olgulara bir akademisyen gözüyle bakmadıkları da bir o kadar gerçektir. Yine, Yaşar Kemal ya da Orhan Pamuk’un iyi birer Türk romancısı oldukları ve Türkçeyi gayet etkin ve güzel kullandıkları ne kadar doğruysa, onların bir dilbilimci ya da sosyal bilimci olmadıkları da o kadar doğrudur.

Ayrıca, dil bilimciler der ki, birbirine benzeyen dillerin bir mi ayrı mı olduğu ortak olan kelimelerden yola çıkılarak açıklanamaz. O dillerin bir mi ayrı mı olduğu, gramer yapıları ile ses bilgilerinden hareketle söylenebilir. Aksi halde, Almanca ile İngilizce’ye tek dil dememiz gerekir. Türkçe’deki sözcük benzerliğinden hareketle, Türkçe için Yunanca mı, Farsça mı yoksa Arapça mı demek lazım? Veya, Romans dillerinin tümünü ya da Slav dillerinin tümünü tek dil sayabilir miyiz?

Kimileri kelime benzerliğinden hareketle Zazaca ile Kurmanci’nin tek dil olduğunu söyler. Ve devamla da hiçbir bilim insanının bu iki dilin farklı iki dil olduğunu söylemediğini iddia ederler. Bu iki dilin akraba (İrani) diller olduğunu ama aynı zamanda iki farklı dil olduğunu söyleyen dil bilimcilerden bihaber olmak iyi niyetten olmasa gerek. Prof.Dr. Jost Gippert, Prof. Dr. Ernst Kausen, Dr. Terry Lynn Todd, Oscar Mann, Peter Lerch, Frederich Müler, Albert van la Cok, W.B. Henning, D.N. MacKenzie, C.M.Jacobson bunlardan bazılarıdır. Dr. Zülfü SELCAN’ın çalışması ise tek başına tüm bunlara cevap olacak niteliktedir.

1900’lü yılların başlarında Türk milliyetçiliği gelişip yayılırken Türk olmayan bir kısım aydınlar Türk milliyetçiliğinin esaslarını nasıl ki yazdılar; günümüzde de Kürt milliyetçiliğinin gelişip yaygınlaşmasıyla birlikte Kürt olmayan bir kısım aydınların Kürtçülüğün esaslarını yazma gayretleri bizleri şaşırtmamalıdır.

Xıdır EREN

KAMEY ZAZAYAN U TEXRİFATİ ŞOVENİSTAN

Serrani peyınan dı, hetı tayn şovenistan ra, estey u kamey/huwiyeti şari Zaza ser tewır bı tewır ra tezi u teoriy erziyay werte, filimi u senaryoy vıraziyay. Pêru zi, goya "ispatkerdışı Kurdey Zazayan" seru yê.

Ini merdımani inkarkerdoxan gore, "Zaza şarêkew xuser niyu, Zazaki zi musteqil yew zon niyu." Kurdisti, hina zi avêr şini u vani kî; "namey 'Zaza' tarix dı bila çiniyu (!)".

Inu xusus dı, tez u teoriy kî yin eşti werte u mudafaa keni, ilmi zi niyi. Ini tezan u teoriyan dı zaten hetı ilim ra ney, hetı siyaseti mef'etey ra meseley yeni tefsir kerdış. Hetu bin ra, texrifatu pil zi terefi yin ra vıraziyenu. Inu xusus dı zaf misali/numuney wesiqeyin zi estı.

Ez wazena tiya/ita dı yew wesiqe teqdimı wendoxan bıki:

Qezatey "Azadiya Welat" kî İstenbul dı (nika/inka Diyarbekir dı) Kurdki yenu neşırkerdış, umarê 293'ê (Eylül 2001) ini qezate dı texrifatêkew pil u 'ibretin amewu vıraştış. Ina umar dı, derheqı tayn zonani İrani dı yew nuşte estı. Nuşte, vatışı qezatey gore kitabı Rafael Blaga ("Destkitabi Şarani İnan" [İnan Halkları El Kitabı], 1997, 403 r., Tirkki) ra amewu gırewtış u hetı İkrım Balekanî ra tadiyahawu/açarniyawu Kurdki. Nuştewu kî Azadiya Welat dı neşır biyu, tede, zoni Zaza sey yew "lehçey Kurdki" yenu ifade kerdış.

Nuşte wu kî Azadiya Welat dı veciya bı mı wend u ba'di wendışı inu nuşte mı ri zaf bı mereq. Inu mereq ra mı waşt kî ez kitabı Rafael Blaga yi bıwani u wurdı çımeyan bini têver u muqayese bıki. Inu semed ra ez zaf gêraya ini kitabı. Ba'di mı kitab peyda kerd u serni ra peyni mı wend u tetkik kerd. Hewl fam bı kî, nuştoxi quncê/qunciki qezatey Azadiya Welat İkrım Balekanî, zuri kerdı bı. Nuştewu kî kitabı Rafael Blaga yi ra gırewtı bı tede texrifat vıraştı bı u ba'di qezate dı neşır kerdı bı. Yani wa bêru zanayış kî İ. Balekanî, çiyu kî Rafael Blaga yi derheqı Zazaki dı vatı bı xerepna bı u gorey xetê siyaseti Kurdistey bedelna/vırna bı.

Alımı u zanay kî Zazayan şarêkew xuser qebul keni u Zazaki zi musteqil yew zon hesabneni zafey. İna ra yew zi Rafael Blaga wu. Fikiri Rafael Blaga yi

ğayet akerde wu. R. Blaga yi gore, Zazay xuseriy u zoni yin zi xuseru u lehçey Kurdki niyu.

Azadiya Welat, kitabı Rafael Blaga yi texrif kerdı bı. Tesbiti kî Rafael Blaga yi kitabı xu dı derheqı Zazaki dı nuştı bı, Azadiya Welat dı ca nêdiyabı cı.

Azadiya Welat dı çına nusiya bı, Rafael Blaga yi çına vatı bı?

Nuştoxi quncê qezatey Azadiya Welat İ. Balekanî, nuştewu kî kitabı Rafael Blaga yi ra gırewtu, yew rıpelu bewtuni qezatey dı bı Kurdki neşır kerdu u bini nuştıy dı zi ona/incıs yew not nuştı: "Ev nivîs ji pirtûka nûser a bi navê 'Îran Halkları El Kitabı' hate girtin." [Yani; "İnu nuşte, kitabı nuştoxi bı namê 'Îran Halkları El Kitabı' ('Destkitabi Şarani İnan') ra gêriyawu (amew gırewtış)."].

Nuşte dı yondes (11) zonani İrani ra qal/behs benu. Derheqı Zazaki dı ona nusiye:

"Zazakî: Ev zarava yek ji zaravayên zimanê Kurdî ye ku ew jî ji zimanên Îranî ye. Li Tirkîyê û li Kurdistanê li Dêrsim, Siwereg, Kor, Capaxcur, Kîgî, Bajak, Cermûk û Îzipalûyê bi vî zaravayî tê axaftin. Navê din ê vî zaravayî 'Dimilî' ye. Zaravayê Dûjûkî jî gelekî nêzîkî Zazakî ye." (Azadiya Welat, Hejmar: 293,8-14 Rezber [Eylül] 2001). [Tadayışi cı: "Zazaki: İna lehçe lehçeyani zoni Kurdki ra yew a u aya zi zonani İrani ra ya. Turkiya dı u Kurdistan dı Dêrsim, Siwereg, Kor, Cebexçur, Kixi, Bucax, Çêrmug u Îzipalu dı ina lehçe yena qıseykerdış. Namey bini ina lehçe 'Dimilî' ya. Lehçey Dujuki zi zaf nizdi yi Zazaki ya."]

Pek'ela, 'ecêba Rafael Blaga yi kitabı xu dı vatı bı se?

Ma inkay zi fikiri orijinali Rafael Blaga yi bıwani:

"İnan'da Konuşılmayan İrani Diller:

(...)

11. Zazaca: Bu İrani dil sadece Türkiye'de Siverek, Tunceli, Kor, Çabahçur, Kîgî, Bijak, Çermuk ve İzipalu'da konuşulmaktadır. Bu dilin diğer adı Dimilî'dir. Dujuki lehçesinin Zazaca'ya çok yakın olduğu söylenmiştir." (Rafael Blaga, İnan Halkları El Kitabı, [baskı yeri yok] 1997, s.372).

Tadayışi cı:

"Zoni ki İran dı Qıseynebeni:

(...)

11. Zazaki: Inu zonu İrani teyna/yalawız Turkiya dı Siwereg, Dêrsim, Kor, Cebexçur, Kixi, Bucax, Çêrmug u Palu dı qısey benu. Namey bini ini zoni 'Dimili' yu. Amewu vatış ki lehçey Dujuki zi zaf nizdi yi Zazaki ya." (Rafael Blaga, Destkitabi Şarani İran, 1997, r.372).

Heme çi ho/hawu werte dı asiyenu. Nuştox Rafael Blaga inu nuştey xu dı ne Kurdki ra u ne zi Kurdistan ra qal/behs nêkenu. Hetu bin ra zi Rafael Blaga, Zazaki sey "lehçey Kurdki" ney, sey yew "zoni İrani" ifade kenu.

Rafael Blaga, rıpelani binani kitabi xu dı zi inu fikri xu mehfıze kenu u Zazaki xuser/musteşil yew zon hesebnenu. Ini xususi muhimi, çı hikmeta se, qezatey Azadiya Welat dı ca nêgirewti.

Ez wazena tiya/ita dı, kitabi Rafael Blaga yi ra tayna çıyan zi 'eynen neqil biki:

"Herzendice'nin Talişçe, Tatice ve Zazaca ile bağlantıları vardır. Bazı araştırmacılar Zazaca'nın Deylem bölgesinde köken aldığını söylemektedirler." (R.Blaga, s.136).

"Geçmişte özellikle Kürtler tarafından; Zazaki (Dimili), Gurani, Lek ve Lor dilleri Kürt dilinin lehçeleri olarak sınıflandırılmışsa da, bugün bu diller, yani Zazaca, Guranice, Lekçe ve Lorca, Kürtçe ile akraba, fakat birer bağımsız dil olarak ele alınır." (R.Blaga, s.166).

"Eskiden Kürt kelimesi çoban ve göçebe anlamlarında bütün Batı İrani kabileler, ör: Kürt, Lor, Lek, Guran ve Zazalar için kullanılmıştır." (R.Blaga, s.201).

"Zazaca ile İran'da konuşulan Guran dili arasında bağ kuranlar ve hatta onları aynı sayanlar olmuştur." (R.Blaga, s.372)

Tadayışi cı:

"Eleqey Herzendiki; Talişki, Tatiki u Zazaki ri estu. Tayn tetkikkerdoxi vani ki,

Zazaki koki/rıstimi xu mıntıqay Deylem dı girewtu." (R.Blaga, r.136)

"Wexti veri dı, xususen hetı Kurdan ra; zoni Zazaki (Dimili), Guranki, Lekki u Lorki, sey lehçey zoni Kurdki bêri tesnifkerdiş zi, eyru ini zoni yani Zazaki, Guranki, Lekki u Lorki, eqrebey Kurdki yê, feqet herg yew zonêkew musteqil yenu qebul kerdiş." (R.Blaga, r.166)

"Rewna ra, kelimay/namey Kurd/Kird me'nay şone u koçeran dı, semedi pêrey qebilani ğerbi/rocawani İrani, misal; Kurd, Lor, Lek, Guran u Zazayan vaciyawu (amew vatış)." (R.Blaga, r.201)

"Kesi ki bênatay/nabêni Zazaki u zoni Guran ki İran dı qal benu 'eleqe vineni/vırazeni u yin 'eyni hesebneni biyê/esti." (R.Blaga, r.372).

Rafael Blaga yi se watu şıma wend. Nuştoxi quncê qezatey Azadiya Welat nuştey ey merdimi seni bedelnawu, inu muqayese ra bı roşn. Zurkerey Îkram Balekani zi seru ispat biy.

Tiya dı ez wazena ini xususan pers biki:

Nuştox u tadayoxi qezatey Azadiya Welat u neşriyati binan, estey u kamey/huwıyeti şari Zaza ra qey terseni?

Kitabani nuştoxi u 'alımani ğeriban qey xerepneni u qey tede texrifat vırazeni?

Hini inkarey bes niya?

Teqlidkerdiş sistemey Kemalistan heyani key?

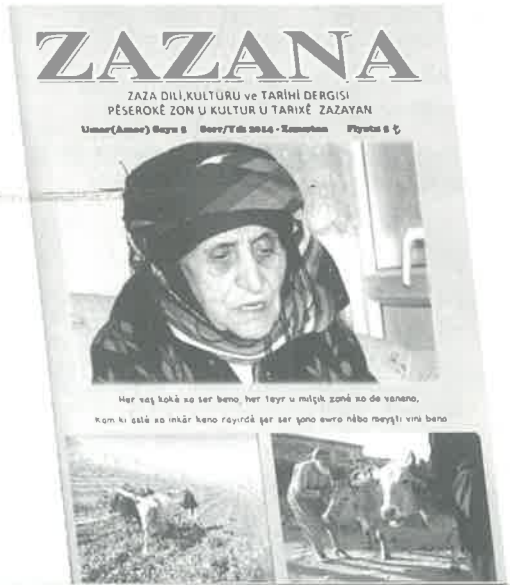
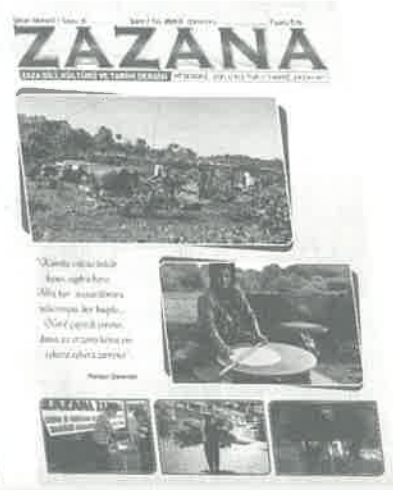
Azadiya Welat u ey inkarcıy bini wa hini inu ehlaqi xu yu gemarın terk biki u raşteyani 'ilmi biyari çımani xu ver!

İnkarkerdox u şovenisti Tırkan u Kurdan wa ina raştey xu vir ra nêki:

Kamey u zoni Zazayan wu musteqil, sey zerqi/şewqi tic 'eşkera hawu werte dı bereqinu. Sêni ki yew qewet nêşkenu zerqi tic sıst/kêmeru, estey, kamey u zoni Zazayan zi 'esleta çew/kes nêşkenu vin keru!..

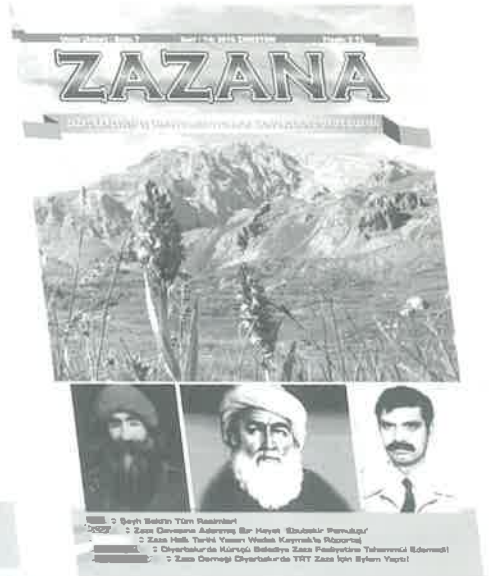
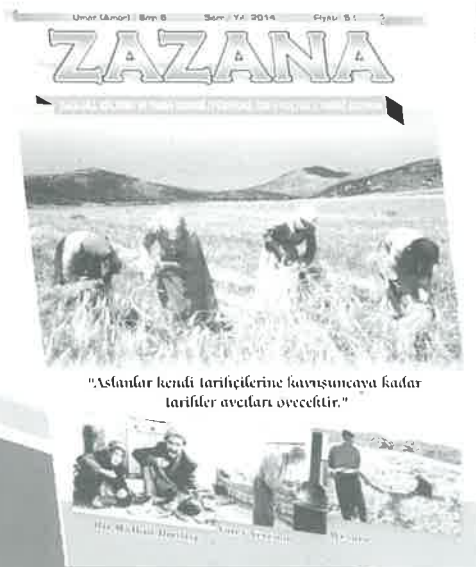
Cihat Kar

ZAZANA DERGİSİNİN ŞİMDİYE KADAR YAYINLANAN SAYILARI

Bu sayılarımızdan da edinin ve Zaza Diline, Kültürüne Sahip Çıkmın...

ZAZANA DERGİSİ STAND
ÇALIŞMALARINA DEVAM EDİYOR...

Elazığ
Standımız
(2014)

Diyarbakır Ulu Cami
Meydanındaki
Standımız
(9 Kasım 2014)

Siverek Hürriyet
Caddesinde
Açtığımız
Standımız
(30 Kasım 2014)

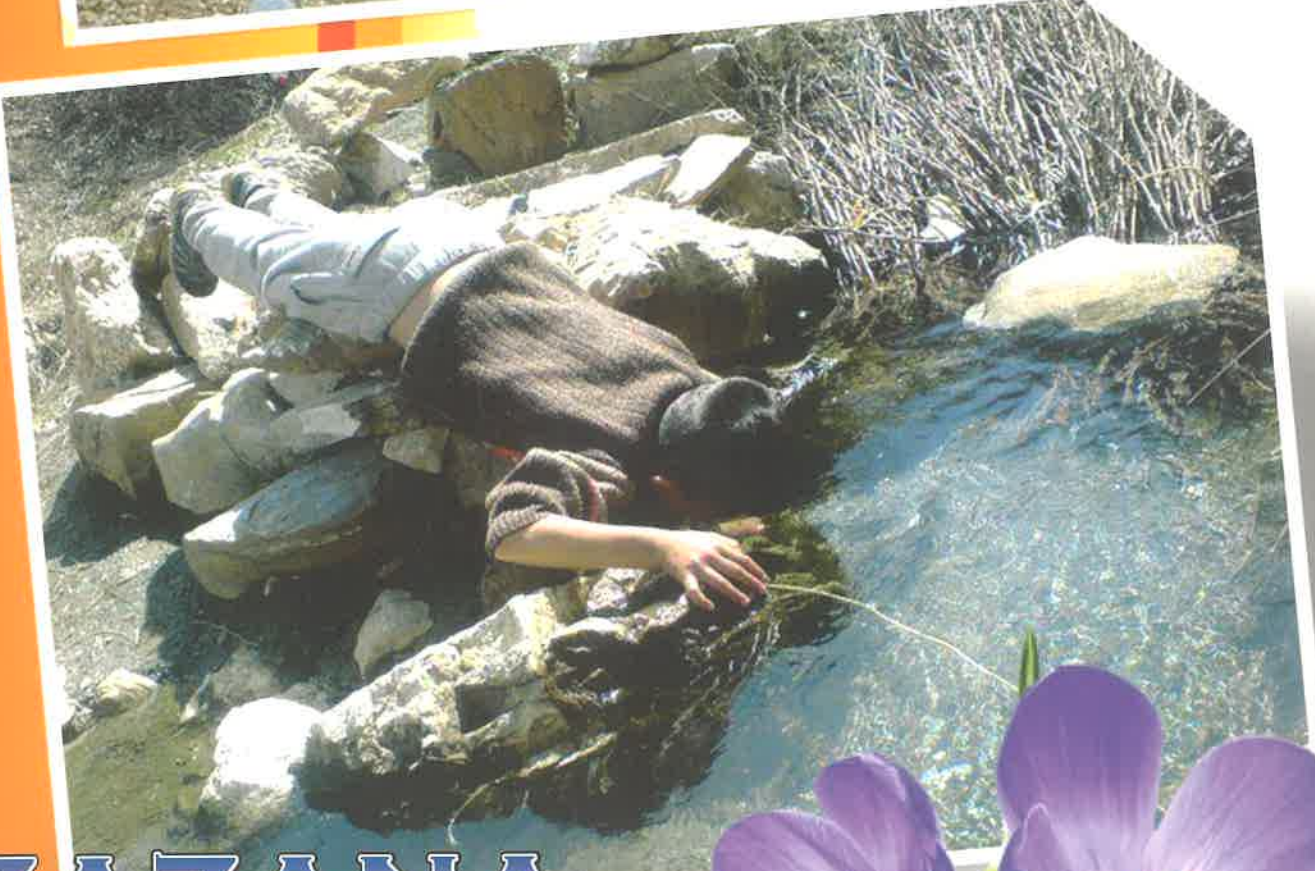
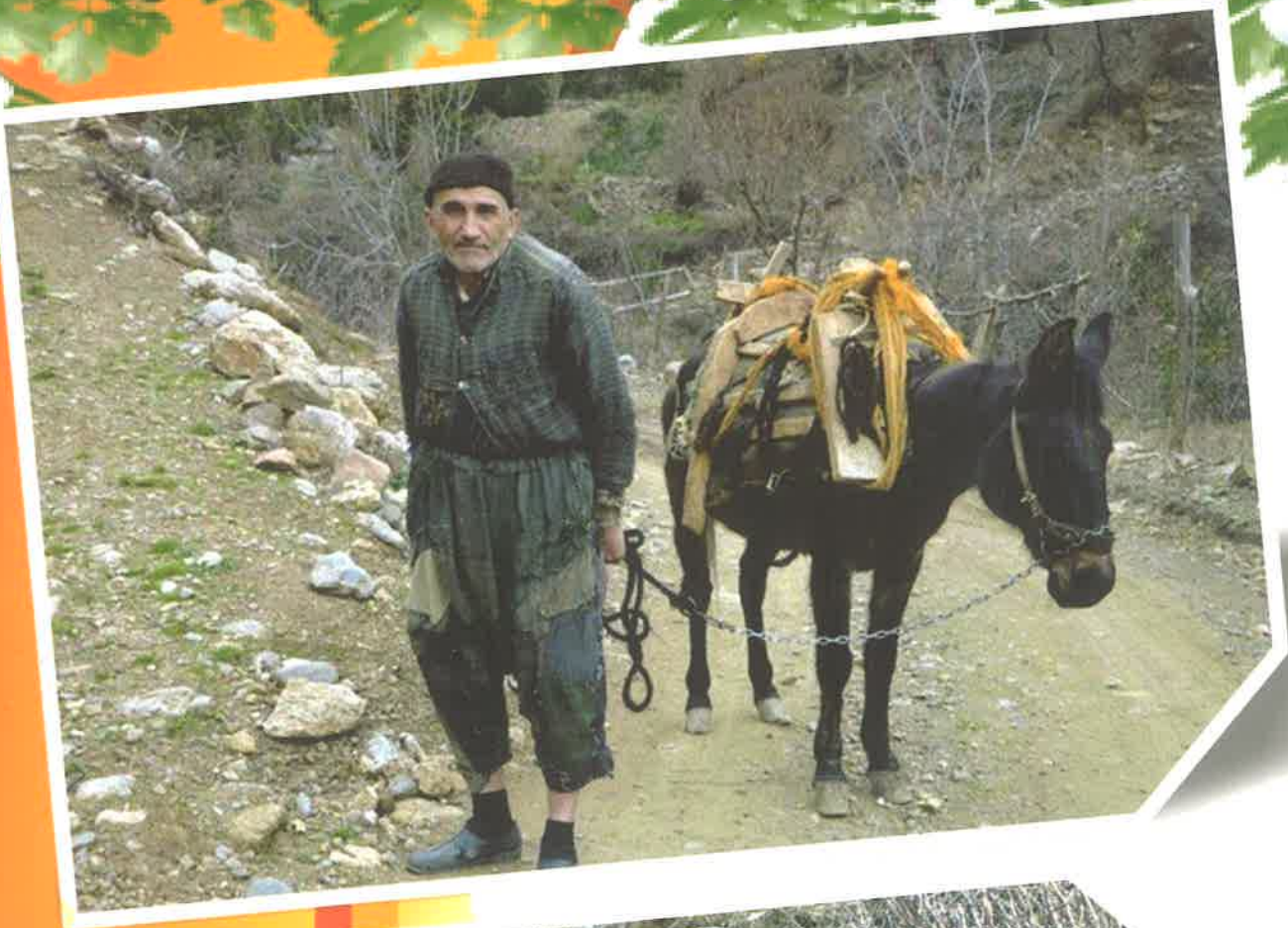

Bingöl
Saat Kulesi
Önünde
1 hafta
açık kalan
standımız
(2014)

Diyarbakır
Ofis
Ekinciler
Caddesinde
Açtığımız
Standımız
(28 Aralık 2014)

ŞARÊ ZAZAYO ZAZAYENDA XO RÊ VEYŞONO...

ZAZANA

ZAZA DILI, KÜLTÜRÜ VE TARİHİ DERGİSİ / PÊSEROKÊ ZON U KULTUR U TARİXÊ ZAZAYAN

İLETİŞİM: 0 555 210 00 00

